

50

aylık edebiyat dergisi / eylül / 1972 500 kuruş

TÜSTAV

SÖYÜL

BU SAYIDA:

HALİL İBRAHİM BAHAR
AFŞAR TİMUÇİN
SABRİ ALTINEL
GÜNEL ALTINTAŞ
HASAN HÜSEYİN
CESARE PAVESE
CEVAT ÇAPAN
PAUL ELUARD
BEDRETTİN CÖMERT
ASIM BEZİRCİ
NAHİT ERUZ
NİYAZİ ÖZSAN
FRANZ KAFKA
KÂMURAN ŞİPAL
MARQUIS DE SADE
ADLİ MORAN
MUZAFFER BUYRUKÇU
GÜNER ENER

SAYI : 50
EYLÜL 1972
500 KURUŞ

İÇİMDEKİ

hani görmüşsünüzdür
sonsuz sürüler halinde yaz sonları
gizemli bir oyunla bir şölene gider gibi
döne dolaşa gökyüzünden
bir yerlere giden göçebe kuşlar vardır
kıvılcımlar yansıtarak
dönerler yine ilkyazın başlangıcıyla

aşklarım serüvenlerim kalbim
bir tutmayın beni onlarla
gidişim dönüştürsün bir biletle hüzne ve yalnızlığa

BEKLEMEK

burada
andolsun ki burada
seni o kadar bekledim ki
şu yaşlanmaktan kurumuş ağacın
şaşmayan gölgesinde
lav fışkırtmağa başladı
içimde susturduğum yanardağ

artık kim yaklaşabilir bana
ateş tutkunu pervanelerden başka

EKSIK

sana bütün sevgimi
varlığın çiçek özünü
aktarmak istedim
yaşamamın anlamını
değerini de katarak
kullandım sözün ve eylemin
her türlüşünü
evrenin güzellikleriyle denedim
dile getirdim kalbine karşı
ürpertilerimi gösterdim
çarpıntılarımın tuzunu biberini
anlattım yeri geldikçe

bir şey var ki
her zaman eksik kalıyordu
büyülü bir sıcaklık
belki geceden bir ırmak sesi
birden havalanışı bir tarla kuşunun
olabilir güneşten gündüzden
belki hepsi bu konuda
ne varsa içindekini gizleyen
ve açıklanamayan kendisiymiş
hep eksik kalacak bir noktanın

YAMYASSI

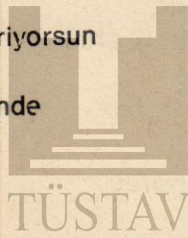
seninle bir balkondan
dünyaya bakıyorduk
bir uçurum tadıyla

ılık gece sessiz ve mavi
ve yarı saydamdı
bir şeyi yaşıyorduk hiç konuşmadan
uzakta ışıltılı sayfalar açıyordu deniz
ay yukarda parlak
ve yukarlaktı

oysa şurada ezilmiş kalbim
yamyassıydı ve çarpıyordu artık

KAV

ey yitik haziran
umudun ve umutsuzluğun
parlak akşamı
onu bilincime sen indiriyorsun
yanan bir kav parçası
büyüyor göğsümün içinde
bir bardak çayla
bu kır kahvesinde
ansızın sarsılıyorum
sanki bir sara nöbeti
geçiyor upuzun
kılıçlarıyla kanımdan

derinliklere gömülmeden
kıpkızıl bombası güneşin
koşarak denize gitmek istiyorum
bir yangından kaçır gibi
başka bir yangına
güller dikenler kırlangıçlar
tırkarken bütün gökyüzünü
felçten bir adam
kalıyor çarpılmış masasında

SARARMIŞ

temmuzun birinde geçtim
kızgın güneşin altında
kıyısından değil ortasından
sararmış bir kefen
ay çiçeği tarlalarının

beklenmeyen bir karşılık
nasılmış sonrası bu olayın
içimde renkli bir gülmeyle
sancılar ve karıncalar
yüzümde paslanmış bir maske

vurulduysa böyle suyuna
susamış bir kimse olarak
hangisi temmuz hangisi geçen
neyi varsa hepsi çılgınlık
ayçiçekleri sararmış kefen

SE

acım büyüdüyse
ve büyüyecekse
onlar ayçiçekleri değil miydi
ışıksız çürüdüyse
ey kalbim
ve çürüyecekse

bir tutkunluk
bir içim su tükenmişse
kitabiyken kutsal bir yazın
şairlerini söndürmüşse
nereye gidersin
ey kalbim

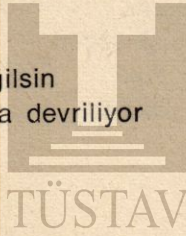
TÜSTAV

ve sessiz ölen biriye
bilsem beklediye
ve bekleyeceyse
ayçiçekleri bir daha açar mı
o kalkıp gitmediye
ey kalbim
ve hiç gitmeyeceyse

ANAFOR

senin sığınacak yerin yok
gece bütün kapılarını
bütün pencerelerini
bütün açıklarını kapatmıştır
demirden kepenkleriyle
dışardasın tek başına
bir gülle başlatılacak
bir günün eşliğinde değilsin
yaslandığın ağaç arkaya devriliyor
bindiğin iğreti sal
bir çalkantı bir anafor
derken batıyor

buz yığınlarıyla
sürükleniyorsun takırdayarak
şişmiş bir kütük gibi
ya da tulum bir köpek leşi
ne söylenebilir senin için
yaşamının da ölümün de ötesindesin
yok olup gitmişsin gık demeden

YAS

günlerden ondokuz haziran
yıl bindokuzyüz yetmişiki

uzaklarda ölüp gitti babam
çiçekler saçarken kara haberin yıldırımını
birden üzünçün çekirge sürüleri
dal yaprak bırakmadı bende

açıkta bekliyorum
sevgili kargaların
tezelden gelip üstümü örmesini

GÜLDÜRÜ

karıncalar ölüyor
yıldızlar parlamasın
kanatlanıyor balıklar
ırmakları akmasın
düdük çalıyor herkes
kuşlar da şakımasın

yılan yumurtasından
çıkarsa tüylenmiş bir kumru
uçmayı denese biraz
bir çaylak kapıyor onu
düşünün ey yaratıklar
kim yürütüyor bu oyunu

çakal hırsızlar özgür
piliç bırakmıyor kümeste
aslan yavrular tıkmış
yatıyor demir kafeste
kuru zeytin kuru ekmek
bir de ölmez büyülense

AFŞAR TIMUÇIN ★ MİNİBÜS ESTETİĞİ

Türkiye'mizde aşağı yukarı yirmi yıldan beri bir minibüs estetiği yaygındır.

Demokrat Parti hareketi bir halk hareketi değil, bir gecekondulaşma, buna bağlı olarak da bir minibüsleşme hareketiydi. Minibüsler birdenbire doğan ve hızla gelişen bir gecekondulaşmanın zorunlu kıldığı taşıt araçları olarak, özellikle kısa mesafe yolculuklarını tekellerine aldılar, şehir merkezleriyle yeni gecekondulaşma banliyöleri arasındaki ulaşımı tuttular, giderek il, ilçe, bucak ve köyleri birbirine bağlama işini yüklediler. (Bundan böyle emekliler tavukçuluk hayallerini bir yana bırakarak, minibüs çalıştırma hayallerine kapılacaklardır.)

Gecekondulaşma olgusu elbette şehircilik ve belediyecilik anlayışlarının dışında gelişti. (Şehircilikle gecekondulaşma çelişiktir.) Bu yüzden şehirlerin ve yakınlarındaki yerleşme bölgelerinin taşıma işini belediye otobüsleri yüklenemedi. Göç, varolan olanaklarla yetinemecek kadar genişti, bundan ötürü de kendi olanaklarını yaratmak zorundaydı; yarattığı olguların başlıcaları gecekondular ve minibüslerdir.

Gecekondulaşmayla yan yana gelişen gecekondulaşma - girişim, kendi anlayışında bir halk hizmeti görme hevesiyle, ama daha doğrusu küçük çapta vurgun düzenleme hevesiyle, nüfusca yoğunlaşmış yeni yerleşme alanlarına minibüslerle çengel attı. Bir yirmi yıldır minibüs köylerden, bucaklardan, ilçelerden, şehirleşmiş illerden hareketli ve kalabalık illere gelip yerleşen insanların zorunlu buluşma yeridir.

Kimi doyabilmek, kimi küçük çapta vurgun yapmak, kimi büyük vurgunlara katılmak dileğiyle büyük şehirlere koşan insanlar, geldikleri yerlerin pek bozulmamış ama iyice geri kalmış estetiğiyle büyük şehrin çağdışı estetiğini bağdaştırarak yeni bir estetik kurmaya başladılar. Yeni bir estetiğe sahip olmalıydı, çünkü onlar artık değişmiş

insanlardı; çünkü şehir bu göçetmiş insanlara yapma bir kişilik kazandırmıştı : artık daha özgürdüler, artık dar çevrenin kısıtlı koşullarına zorunlu değillerdi. Artık, sahip olmadıkları fakat sahip olma hakkına sahip oldukları birçok şeyle yani birçok hayalle içli dışlıydılar. Ayrıca, bazı şeylerin de yeni sahipleriydiler : Taze çıkmış bir plâğı günü gününe satın alabiliyorlar, Fenerbahçe maçına gidebiliyorlar, şehrin abrakadabra düzeninde olmadık kazanç yolları bulabiliyorlardı. Bunlar eski bir dünyanın yeni insanlarıydılar artık eski ağıza yeni taam isterdi, bunlara yeni bir estetik gerekirdi.

Bu estetik minibüsün Türkiye'de yaygınlaşmasından epeyce önce başladı. Ama daha çok minibüsle tutundu, öncelikle ve özellikle minibüslerin taşıdığı insanlar arasında yayıldı. Bu yüzden biz bu estetiğe minibüs estetiği diyoruz. Minibüslerden az önce, kısa bir süre, Türkiye'nin taban ulaşımına traktörler ve onların çektiği «nylon arabalar» lar hakim oldu.

Önceleri köy yollarına ancak çarık tabanlarıyla giren lâstik izi artık kesintisiz uzamaya, sanki topraktan toprağa mutluluk taşımaya başlamıştı. Hatırlarsınız : traktörün şöförü önde yollar fatihi olarak dimdik durur, nylon arabadaki kader topluluğu da yolların engebesinde buğday tarlası gibi renk renk dalgalanırdı. Uyduruk toprak kalkınması yedek parça yokluğuyla ve benzer nedenlerle duralayınca, şehre doğru başdöndürücü bir akın başladı : bu karmaşadan kazançlı çıkan da zararlı çıkan da şehre geliyordu : düğüne, bayrama, ilçeye nylon arabalarla giden halk, artık minibüse gönül verecektir.

Şehirler bu başdöndürücü şehirleşmeyi budalalığa kaçan bir şaşkınlıkla seyrettiler : Yapılacak bir şey yoktu, gecekondular mantarlar gibi bitti. Gecekonduları fakir göçmen barınağı diye bağırımıza bastığımız sıra, gecekondular ağaları vurgun makinesini çoktan çalıştırmış bulunuyorlardı. Bizler «işçi sınıfı oluşuyor» diye yargı yürüttük, oysa oluşan mutsuz ve umutsuz bir ara sınıftı.

Bu ara sınıf şehirde ya kaba elişlerini yükleniyor, ya küçük-büyük kapkaççının adamı olmaya razı oluyor (böylece çok zaman binbir kirliliğe dalıyor), ya kendi dar olanakları içinde küçük vurgunların peşine düşüyordu. Bu ara sınıfın insanları isteseler de sanayi işçisi olamadılar, çünkü Türkiye'de sanayi bu yığınların ancak çok küçük bir parçasını değerlendirebilecek genişlikteydi. Bu insanların üçü örme işçisi olduysa, on üçü işportacı, ayakkabı boyacısı, pavyon fedaisi, minibüs şöförü olmuştur.

Evet, minibüs estetiği en çok minibüslerle tutundu, en çok minibüslerle yayıldı. Minibüsler hem adam taşıdılar, hem ehl-i keyfin gönlünü hoş ettiler. Gerçekte, şehir yaşayışı, ne kadar salapurya olur-

sa olsun, insanın sanatla her saat başbaşa olmasına imkân vermez. Minibüsler bu imkânsızlığı büyük bir küstahlıkla aşmışlardır. Ara sınıfın en seçkin kişileri sayılan şöförler, yeni dünya düzeninin en kutsal varlığı sayılan otomobillerde minibüs müziğini isteyene istemeyene dinlettiler. Bir şarkı (ne şarkı!), bir minibüste, bir günün içinde, binlerce kişi tarafından dinleniyordu.

Cumhuriyet müziği, «Çamların altında verdiği buseyi» estetiğine yönelerek, tangoların da desteğiyle, incelmeyi, uygarlaşmayı, demokratlaşmayı kafaya koymuş yeni bir şehirli tipi çizmeye, ya da daha çok, gelişmekte olan bir şehirli tipini yansıtmaya girişmişti. İçeriksiz ama incelikli, basit ama edepli, salaş ama zararsız olan bu sanat anlayışı, rüzgâr gibi gelen 1950 olayıyla çatır çatır çöktü, yerini bir çöküş estetiğine, minibüs estetiğine bıraktı. Minibüs estetiği ne bir alt sınıf estetiği, ne bir burjuva, ne bir küçük burjuva estetiğidir bugün, ama tabandan tavana kadar bütün katları kucaklamayı başarmış bir ayaktakımı estetiğidir.

Evet, minibüs estetiği yeni ara sınıfın estetiği olmakla kalmadı, kendi kültürünü yaratamamış olan küçük burjuva ve burjuva katlarının büyük kısmını da kendine bağladı. Ayrıca biraz daha yaygınlık kazanabilmek için batı çalgılarına el attı: böylelikle soyluluğunu da onaylatmış oluyordu. Burjuva sınıfı, küçük burjuva sınıfı ve ara sınıf, minibüs estetiği içinde ve onu yaratan koşullar içinde bütünleşmeye doğru gitti; bu insanlar çıkarları ortak olmasa da beğenileri ortak insanlar olarak kenetlendiler.

Bu bütünleşmeden en büyük silleyi Türkçe yedi. Türkiye'de kültürce çok zayıf olan burjuva ve küçük burjuva sınıfları, iki yüz kelimeyi pek aşmayan ilkel bir dil kullanırlar. Ülkemizde doğru ve olanaklı Türkçe, bir kültürlü insanlar azınlığına geliştirilir. Minibüs estetiğinin yaratıcıları olan şairler ve besteciler, Türkçe'yi mantık dışı bir bozgun durumuna getirmekte sıkı işbirliği yaptılar.

Minibüs estetiğinin getirdiği yıkım yalnız dil alanında olmadı. Bu estetiğin yaptığı en büyük kötülük, günden güne koyulan bir değerler bunalımını, bir ahlâk bunalımını yüceltmek ve yasalaştırmak olmuştur. Minibüs estetiği iyileşmez bir kaderciliğin önericisidir. Ona, göre, insan denen zayıf yaratığı önünde sonunda altedecek olan kader, dünyamızın tek büyük gerçeğidir. Önemli olan aşk'tır. Zenginlik de, yoksulluk da, yolsuzluk da önemli değildir. Yüce kişi odur ki, aşk yüzünden sürüm sürüm sürünür. İnsan, aşka tutulmalı, bu yüzden yollara düşmeli, verem olmalı, çıldırmalı, cinayet işlemeli ve germelidir.

Minibüs estetiği, bütün bir dünyayı, kendini bir bulanıklık ve bir sahte-bilinç olarak algılayan kişileşmemiş bireyin küçük oyunları düzeyine indirgendir. Böylece, yanlış önerdi, umutsuzluğu öğretti, bir değerler soyguncusu oldu, insanı toplumun dışında soyut bir varlık olarak belirlemeye çalıştı. İnsanı, çaresiz bir bilinç, derinliksiz bir inanç öznesi, sıradan bir yaratık, bir ölüm mahkûmu, önemsiz bir şey diye benimsedi. Bu dünya boşverilesi bir dünyaydı, palavraydı, açmazların, ahlâkın vahların, bırakıp gitmelerin, yanıp yakılmaların dünyasıydı; varlığın da yokluğun da hiç olduğu bir dünyaydı.

Bir yirmi yıldır Türkiye’imizde böyle bir anlayış yaygındır, her şeyde, ille de minibüs şarkılarında. Oysa, böyle bir anlayışı yaymak toplumsallık açısından suçtur.

Hiçbir liberalizm, insanın insan olma şartlarını pazarlama hakkına sahip değildir.

OKURLARA!

Yazımı Soyut’un bu sayısına yetiştiremediğim için özür dilerim. Bundan sonra daha az aksatacağım.

Saygılarımla...

Cemal Süreya

SABRİ ALTINEL ★ TOPRAĞIN SONUNDA

Konuşmayan dilimin arkasında konuşan bir dil var konuşan dilimin arkasında susan bir dil
Toprağın sonunda bir kesiminde kırık sularını duyuyoruz
hüznün

Umudun ağır saatindeyiz şimdi dinginliğin onurun saatinde
Zamana yeniden bakabilmek için
Zamana neler ettiğine ölümün

Kim bilebilir yarın kim bu yeryüzünü boşuna geçen rüzgâr
Yürüdük acı ahlatların altından ağlayan bir göze bakabilmek için

Balçığı yanan alınların ellerin ırmakları buharlaşıyor toprakta

Hangi acıya dönülecek yeniden hangi hangi ağlayan bir ağıza bakabilmek için

Ey kırık sularını duyuyoruz hüznün açık avuçlarıyla yeryüzünü döven hüznün.

Lodos denizin aybaşıdır.

★

Kadını denize benzetmek âdet olmuştur. Kadın denize benzerse, erkek de altındaki dalgaya göre kalkıp inen ve bazan kayalara çarparak parçalanan sandala benzer.

★

Henri Millır'ı sevdiğimi bilen bir arkadaşım :

— Henri Millır tahrik edici değil azizim, dedi bir gün. Onun yazıları yakından çekilmiş kadınlık organı resimleri gibidir; kat'iyen tahrik etmez.

★

Ortaokuldaydım. Yurttaşlık dersine gelen hocamız söz ve düşünce hürriyetini anlatırken :

— Düşünce hürriyeti sonsuzdur, demişti; kimse sınırlayamaz. İstedığınız şeyi düşünebilirsiniz. Düşünmek suç değildir. Söyleyince suç olur.

Bu sözler bana ne kadar ters gelmiş ki, bunca zaman geçmiş olmasına rağmen hâlâ aklımdadır. Sık sık da hatırlarım bu sözleri. Hocamın bahsettiği şeyin düşünce hürriyeti değil, hayal hürriyeti olduğunu çok geç kavradım. Ama hocam, «düşünce hürriyeti yoktur» mu demek istiyordu, yoksa hayal hürriyetini mi düşünce hürriyeti sanıyordu, bunu hâlâ bilemiyorum.

★

En kötü okur, yazardır.

★

Sosyal Sigortalar Kurumu çalışanların eş ve çocuklarını, bakmakla yükümlü oldukları kimseleri de sigorta kapsamına aldı. Çalışanlardan % 2, işverenlerden % 2 olmak üzere, % 4 prim alıyor bu iş için.

İşin buraya kadar olan kısmı iyi, güzel. Ama, bekârlara, karısı, çocuğu, bakmakla yükümlü olduğu kimsesi bulunmayanlara da uygulanıyor bu. Olmayan karımız, olmayan çocuğumuz için prim ödüyöruz.

Kanun koyucu, bu mantıkla, olmayan denizlerimi ve gemilerimi, hanlarımı ve apartmanlarımı, tarlalarımı ve çiftliklerimi, rahatımı ve gülümsememi de vergiye bağlar diye ödüm kopuyor.

Hayranım yabancı dil bilenlere. Üşenmeyip, koskoca bir dili öğreniyorlar. Üşenmeyip, o dilden cilt cilt kitap çeviriyorlar. Ama bakıyorum; çevirmemişler, benzetmişler. En çok da Türkçeyi benzetmişler. Yah! diyorum, mâdem ki çeviri yapıyorsunuz, şu Türkçeyi de öğrenseniz... Öğrenmiyorlar mı, öğrenemiyorlar mı, bir türlü anlayamıyorum

Emin Özdemir'e:

Füruzen hakkındaki soruşturmamızın sorusunu, Varlık'ta yazdığınız gibi, onbir kişiye «yönelmiş» değiliz. Sadece, soru sorduklarımızın onbiri cevap verdi. Hepsi bu.

Ama biz, sizin, sorumuzu sadece «onbir kişiye yönelmiş» olduğumuz yazmanızda hiç bir kötü niyet aramadık.

Yıllar önce, Gavsî Ozansoy sanatçılarla konuşmalar yapıp, Haber Gazetesinde yayımlamıştı. Leylâ Erbil ve R. Tomris'le yapılan konuşmalar Mübeccel İzmirli'ninkinden önce çıktı gazetede. Mübeccel, Gavsî'nin sorularına cevap verecek yerde, «Leylâ böyle demiş de, Tomris şöyle demiş» diye başlayıp bitiriyordu yazısını. O zamandan beri, Mübeccel'e bir şey sormaktan çekinirdim.

Bu yüzden, geçen sayılarımızdan birinde yayımlanan, Füruzan'la ilgili soruşturmamızın sorusunu Mübeccel'e sormayı düşünmüyordum doğrusu. Ama, Tarık Dursun'a sorarken, aynı yerde çalışan Mustafa Öneş'e ve Mübeccel İzmirli'ye sormamanın gönül kırıcı olduğunu düşündüm. «Yarım elma, gönül alma» kabilinden sordum. Yazılar matbaaya verilmek üzereydi. Sorudan da anlaşılacağı gibi, derli toplu bir inceleme, araştırma, eleştirme istemiyordum. Sadece, izlenimdi istediğim. Oracıkta bir iki sayfa yazılabilirdi. Mübeccel yanaşmadı oracıkta yazmaya. Mühlet istedi. En çok iki gün verebilirdim ve verdim.

Demir Özlü'nün cevabı benim aforizmalara benziyordu. Çok sevmiştim. Aslında, monogamımdır ben. Bu yüzden, o saldırı, bir bakıma, bana da yöneliktir. Ama, güzel olduktan sonra...

Söyledim Mübeccel'e. Demir Özlü'nün cevabı böyle dedim.

— Ben öveceğim Fûruzan'ı, dedi.

— Ne istersen yap, dedim.

O gün böyle ayrıldık.

Gün geldi, vakt erişti, cevabı almaya gittim. Yazmış ama, temize çıkmemişmiş. Demir Özlü'ye de bir güzel cevap vermişmiş!...

— Yahul dedim. Demir Özlü sana bir şey sormadı, söylemedi ki, ona cevap veresin. Sen benim soruma cevap vereceksin.

— Sen karışma, dedi.

— Ben nasıl karışmam, dedim. Demir'in cevabını sana ben söyledim. Bakayım, ne yazdın.

— Hayır, bakamazsın, dedi.

— Temize çektikten sonra nasıl olsa getirip bana vermeyecek misin? En iyisi, ver şimdiden bakayım.

— Vermem. İstersen yayınlama, dedi.

— Sen benim soruma değil de, onun bunun dediklerine cevap yazmışsan, yayınlamam. Cevabını verirsin, bütün cevaplarla birlikte dergide çıkar; sonra, verilen cevaplar hakkında yazı yazmak istersen yazarsın, onu da yayımlarım. Ama böyle olmaz, dedim.

— Ukalâlık etme. Ne yazacağımı bana sen mi öğreteceksin, dedi.

Kalbini kırmamak için, arkamı döndüm, yürüdüm.

İşin aslı böyle.

Her cümleinin başında tire, sonunda nokta gibi duran o hırçın ve doyurulmamış sevgi sözlerinin yerinin dergi sayfaları olmadığını da Mübeccel İzmirli'nin bilmesi gerekirdi.

★

Bakıyorum; bilmem ne cadde, bilmem ne sokak, bilmem ne han deyip duruyor millet. Yahul bilmem ne caddesi, bilmem ne sokağı, bilmem ne hanıdır bunun Türkçesi. Ama Türkçesini arayan kim? Amerikalı Walt Street diyor ya, bizimki de Meşrutiyet Cadde diyecek, Kırmızıgül Sokak diyecek.

★

Eğer bir millet baskıya, zorbalığa, haksızlığa karşı durup sesini yükseltmiyorsa, çocuktan beterdir. Elinden oyuncağı alınan çocuk, hiç değilse ağlar.

★

İnsan, bir güler yüze rastlamak için kaç sokak değiştirmelidir?

uyandım birdenbire
motor mu kuş mu köpek mi silâh mı ışık mı bilemiyorum
paraşütüm bitkin ve soluksoluğa

yıllarca sonra dönülmüş bir babaevi sabah
yıllarca aranılmış ve bulunmuş bir yitik eşya
gibi herşey

işte dikişmakinası

işte sepet

işte ütü

işte yarım kitaplar

işte çam kolonyası

işte soyunup attıklarımız

pencerede ışıl ışıl gülüyor gencecik kavak
aman ne güzel

televizyon anteninde bir çift sığırcık

çatıda bir çift kumru

ve yanımda sekiz yıldır öptüğüm kadın

ısırılmış elma yanbaşıda

yenik düşmüş dikenli çit

baktım

yatağımdayım

ağrım sızım yaram berem yok

başladı kuşlar gibi çırpınmağa yüreğim

ne güzel
ne güzel

yıkanıp kurulanıp tarandım
doya doya baktım aynada kabarık kırçıl saçlarıma
uçlarını azıcık büktüm bıyıklarımın
ne düşündüm ne yaptım bugüne dek
hep onlar için
ne dedim ne söyledimse
onlar adına
hapislik işsizlik kahır
ve intihar yalnızlığı
kahpelikler puşluklar aldatmacalar
ne çektimse bunca yıl

kurtulsun diye onlar

ne güzel
ne güzel

ocakta çaydanlık cızırdıyor
bir bardak sıcak çay gibi güldüm
zeytin ekmek yiyecektim

ne güzel

sigara tütürecektim
türkü dinliyecektim
dolmuşa binecektim
yolculuklar kuracaktım

(güneyi boydanboya dolaşıp
ormanlı ayışıklı balıklı bir deniz köyü
gecenin sınırından dönüp
bol yıldızlı bir güney uykusunda

ne güzel
ne güzel)

ağzımda buruk tadı kara zeytinin
parmağlarımda sıcak rengi çayın

komşum binip gitti kendi arabasına
kör olayım kıskanmadım

azıcık başka baktım

balkondaki çıplak kadına

sarışındı uzundu kalçalıydı
uzaktan bakıyordu herşeye
köpeği erkek bir buldok
kocasını sevmiyordu

yalan söyliyene sövdüm radyoda

gazetede tükürdüm suratına itin birinin

bu kadar da olmaz ki

bir yerde biter bu namussuzluk

ben hep onlar için söyledim şiirlerimi

onlar için yazdım bütün yazdıklarımı

ne çektimse bunca yıl onlar uğruna

istedim ki duyar gibi yağmuru duysunlar yüreklerinde

istedim ki tokat gibi insin suratlarına

istedim ki desinler

işte bizim de şairimiz

işte bizim de sesimiz

işte bizim de kurtuluşumuz

demediler bir tek gün

demediler bir tek gün

ağaçlar anladı beni

kayalar sular yollar

ama onlar anlamadı

ama onlar iğilmedi şiirlerime

ne güzel

ne güzel

çay içtim iki bardak

tam on zeytin iki dilim de ekmek

ağrı sızı yok miğdemde

üstüne bir sigara

ne güzel
ne güzel

birgün belki çıkar ortaya
kazılarda bulunan altın heykeller gibi
cıncık boncuk kap kacak
altın paralar gibi
birgün belki çıkar onlar için söylediklerim
onlar için yazdıklarım çıplak güneşe
okullardan geçmiş olurlar belki
kölelikten çıkmış olurlar belki
mutluluğa ermiş olurlar belki
yollarda işyerlerinde kumlarda ormanlarda
insan insan okurlar belki şiirlerimi
ve derler

-ronsar'ın sevgilisinin ronsar için dediği gibi-
amma da çok severmiş hasan hüseyin bizi
ne güzel
ne güzel

kapıyı çekip çıktım sokağa
öpüşmek gibi birşey sokakta hava
havada mavi
havada yeşil
havada sarı
havada altın işlenmişliği kavganın
gömleğim
pantolonum
kunduralarım
ve artık benim için düşman bir tanıktan başka birşey ol-
mıyan sarı basın kartım
çok pahalı arabalar
çok zengin çöpkutuları
çok besili itler kediler
ve otobüs bekleyen aç yüzlü emekçilerim

ne güzel
ne güzel

ben bu şiire yaşanmamış denizlerimi
ben bu şiire gidilmemiş ülkelerimi
ben bu şiire utanmazca çalınmış emeklerimi
ellerimden uçup gitmiş yıllarımı ben bu şiire
koydum a dostlar

akbabalar götürdü ciğerlerimi
zindanlarda kaldı kolum kanadım
birgün yaslanırlar belki

koca bir dağa yaslanır gibi

şiirlerimdeki korkunç acıya

ne güzel

ne güzel

otobüs kuyruğunda onbeşinciyim
kimi cam silmeğe gidiyor kimi odun kırmağa
kimi köpek gezdirmeğe kimi yatmağa
kiminin kocası işsiz kiminin hapis
kiminin hastası kalmış sokakta
çocukları baştançıkmiş kiminin
otobüs kuyruğunda onbeşinciyim
mezbahaya gider gibi doluşuyoruz
iyi ki öksürtmüyor beni sigara
iyi ki bilincindeyim yaptığım işin
bilirim önümdeki çoktan erkeksiz
erkeksimiş iki kız onun önünde
çukulata naylon çorap sinema
çimdik moru gözlerinin halkası
balkondaki sarışının zengin kocası
kocanın yatağında bir erkek buldok
iyi ki bilincindeyim çağımın
iyi ki yaşıyorum bütün boyutlarıyla

iyi ki sövebiliyorum ağızoolusu

ne güzel
ne güzel

1.74 değil boyum
1074

72 değil kilom
1072

puf desem toz ederim bu kenti
yürüsem çatır çatır çöker bu asfalt
ey insan kılıklı madrabazlar soyubitmişler
zorlamayın o kapıyı
dokunmayın o tellere
kuyudan çıkan toprak
sığmaz kuyuya
doldurur caddeleri birgün olur ki
ağıtlarda sessiz sessiz yatan aptallık
bu aynalar
bu aydınlık
çılğınca mutluyum kamçılanmaktan

ne güzel
ne güzel

TÜSTAV

31 Mayıs

İçinde bu yılgınlığı duydukça, aklını kaçırmak korkusuyla hayal kurmamaya çalıştıkça, hiç bir iş çıkaramayacağın açıkça ortada. Herhangi bir şey yaratacaksan, hiç değilse eşyayı sevmeyi, yalnız yaşayıp zaman ve emeğine değer bir şey yaratmayı başarmalısın. Başkasından nefret eden bir insan hiç bir zaman yalnız değildir. Nefret ettiği insan her zaman onun yanındadır. Ama nesnelere sevmek için insaları da sevmen gerekir. Bundan kurtuluş yoktur. Aslında, senin bugünkü ruhsal durumunun mantıksal sonucu intihardır. Öyleyse, ya iik ve son olarak intihar et, ya da dünyayı ve senin için dünya demek olan insanı bağışlamaya karar ver. Onu bağışladıktan sonra gene yalnız olabilirsin - yalnız onunla kalabilirsin. Görüyorsun ya, bunda da bir hesaplılık var!

Tutumunun yanlış olduğu, onun ölmesinden ya da kendisini öldürmesinden korkmandan belli. Ondan gerçekten nefret etseydin, böyle bir düşünce karşısında gülümserdin. Oysa için korkuyla dolu; demek ki, ondan nefret etmiyorsun. Öyleyse, bağışla onu. Her zaman kendini göstermek istediğin insan ol ve rahata kavuş.

2 Haziran

Cinsel ilişkide, bana öyle geliyor ki, tatmin edilen erkek rahatlar ve uzaklaşır; bunun üzerine kadın onun isteğini yeniden uyandırmak için daha ateşli davranır. Bu doğal gerçeğin nedeni, kadının erkeğin isteklerini her zaman karşılıksız bırakmak ve böylece onu kendisine bağlamaktır. Bir erkeğin karşısındaki kadını kendine bağlamak için kendini ondan esirgemesi ise anlamsızdır.

Bundan başka, kadın dinginliği gebelikte, karnında çocuğunu ta-

şımada bulur; ama dinginliği o basit birleşmede bulamayan erkek, başka hiç bir şeyde bulamaz.

3 Haziran

Şiir yazarken, parlak bir düşünceyi yaratan esin perisi değil, esin perisini harekete geçiren parlak düşüncedir.

Bahar ve yaz mevsimlerinde, sokaklarda, kahvelerde, kemerlerin altında dolaşan şık kadınlar bana her zaman eski Babil ve İskenderiye güzellerini hatırlatır. Bu her halde onların makyajının, kırmızı tırnaklarının, güneşte parlayan çıplak bacaklarının, o rahat ve aylak havalalarının etkisidir, kafamda bu iki uygarlığa yaraştırdığım yabancılıkla incelik karışımı bir özellikleri de var.

7 Haziran

Gereğinden fazla melek gibi olmak tehlikelidir: dünya sana, meleklerle her zaman haklı olarak davrandığı gibi, acımasız ve kayıtsız bir alaycılıkla davranırsa, hemen en kötü ve en alçak bir iblis haline gelirsin. Sözelimi, kötülük etme yeteneğinden yoksun birinin zaman zaman kendisine duyduğu öfke yüzünden ağlayıp sızlayan bir tavşanı; başını ağrıttıyor gerekçesiyle öldürmeye kalkması ve bu iş için bütün bir gününü harcaması gibi. Hiç bir şey düşmüş bir melek kadar çarpık değildir.

Hıristiyanlığın önemli öbür öğretileri arasında şunu da hatırlamayı unutma: gerçek kötülük başlangıcından beri kötü olduğu için daha da kötüleşemeyip kendi soysuzlaşması sonucu bir gün kuruyup gidecek bir insandan değil de, bir zamanlar iyi olmuş olan bir insandan gelir. Bunu doğrulayan bir görüşü, Neron'u gençliğinde, iki yüzlülüğü ve yapmacıkları dışında, tam bir Saint Louis sayan gelenekte buluyoruz.

Şimdiye kadar başına gelenlerin sen yirmi yaşına varmadan başına gelmiş olması gerekirdi. Senin garip yanının bu, dehan ya da başka bir özelliğın değil. Yirmi beş yaşında ortaya çıkan verimliliğının ve şimdiki çöküntünün nedeni hayatının olanakları ile gerçek yaşantın arasındaki bu tutarsızlıkta yatıyor. Sayısız fırsatlar kaçırdın o yıllarda ve arayı kapamak için büyük bir tutkuyla kendini yalnızlığa ve şiire verdin. Şimdi bu yaşantıları tattın, ama onların gerçek değerini yargılayabilmen için iş işten geçti artık. Her şeyi çarpıttın bir kere.

Elbette, bu tutarsızlık bir raslantı sonucu değildi, bu sende başlangıçtan beri hayatın çağırısına karşı var olan bir sağırılıktan ileri geliyordu; bu yüzden, yirmi yaşındayken, değer duygunu yitirdin ve en olmadık şeyleri en olmadık biçimde dolambaçlı yollardan aramaya

kalktın. Ama arayan, bulur; yaşantılarımız içimizden doğar ve yaşadığımız serüvenler yaşamayı seçtiklerimizdir.

Stile Nuovo'da kadınların yüceleştirilmesi ve melekleştirilmesi, sadece onlarla fazla uğraşmaktan kurtulma yöntemi değil miydi? Gereken saygı gösterildikten sonra daha ciddi ve daha önemli konulara geçme özgürlüğü sağlanmış oluyordu.

Ölüm dinginliktir, ama ölüm düşüncesi her türlü dinginliği teditirgin eder.

Ben en az sekiz yıl daha gerideyim çağdaşlarımdan. Onların yirmi iki yaşındayken emin oldukları konularda, ben otuzumda hâlâ karsızım.

11 Haziran

Bakıyorum ona karşı artık hiç bir hınç duymuyorum. İyi bir direniş belirtisi bu bence.

Eğer kendi isteğimizle seçmişsek, tatsız ve güç bir şey bile bize rahatlık verir. Ama onu başkalarının zoruyla benimsemişsek, o zaman bir işkence olur bu bizim için.

Eskiden beri bilinen bir şey, ama yeniden bulduğum için kendi adıma seviniyorum. Ancak bir özveriyi gerektiren sevgiye inan; bunun dışında her şey, çoğu zaman, boş sözlerden başka bir şey değildir. Tanrısal örneğimiz İsa bile bundan azını beklemiyor insanlardan.

12 Haziran

Bu günlerde elimden daha az şiir çıkıyorsa, bu bendeki şiir kaynağının kurumasından değil, ele aldığımız konuları ve bunların işlenişini daha güç beğenir olmamdan ileri geliyor.

«En kutsal sevgilerimizin» hepsi tembel bir alışkanlıktan başka bir şey değildir.

16 Haziran

Bir çeşit insan vardır ki, kendisini kışkırtıran bir kadını, kapıyı onun yüzüne çarpmadan bırakmayı düşünemez. Bunun herhangi bir kötülük duygusundan ötürü yapıldığını sanmıyorum. Bu sadece, eğer öyle yapmazsa yüreksiz ve kararsız davranmış olacağını sanan bir adamın bu işi gürültülü ve eksiksiz bir şekilde yapmak istemesidir.

Zayıflıktan ileri gelir bu: insan içinden verdiği karara güven duymadığı için, kaba davranma, küfür etme, rezalet çıkarma gibi ayrılmamanın dış görünüşüne önem verir. Korkunun da payı vardır bunda, gülünç duruma düşmek, her şeyin gene bu ilişki başlamadan önceki gibi olacağı, bu ayrılığın yol açtığı bütün acıların hiç bir işe yaramı-

yacağı korkusunun da. Kötülük duygusundan ileri gelmez bu davranış, ama her türlü kötülüğün kaynağı gerçekleşmemiş ihtirassa, bu o zaman kesinlikle kötülüğe de yol açabilir.

17 Haziran

Acı çekmek (mutsuzluk, yas) düşünceleri belli bölgelerden uzak tutmak, böylece orada egemen olan acılardan kurtulmak için zihinde bir tel örgü yaratmak gibidir. Bu bakımdan, manevî yetenekleri sınırlar acı çekmek.

Acı sona erdikten sonra, yeteneklerinin daha da güçlenmiş olacağını söylemek, hiç de öyle çarpıcı bir gerçek değildir. Çünkü, her şeyden önce, o bölgede her zaman belli bir uyusukluk, o kötü noktada bir sakınma eğilimi olacaktır; ayrıca, acı çekerken bir kazanç elde edilmemişse, daha sonra, insan iyileştikten sonra, nasıl bir şey kazanılacağı düşünülebilir?

Gerçekte, kazandığın bir şey varsa, o da **tecrübedir**, yani hayatta en belirsiz ve işe yaramaz bir şey. Düşünsel bakımdan ise, ancak çaptan düşmüş olabilirsin. Acı çeken hiç kimse artık eskisi gibi değildir; tıpkı yaralanmış bir gövdenin eskisi kadar sağlıklı olamayacağı gibi, ancak belli bir sertleşme ve nasırlaşma olabilir.

20 Haziran

Bir kere olgunlaştık mı, iyilik etmenin, iyi olmanın yeni yollarını öğrendiğimiz, sadece kötülük etme ve kötü olmayı öğrenmediğimiz gerçeği üzerinde durulmaya değer bir konu. Evet, bu konuda, öğrenmenin sonu gelmez. Niçin? Belki de, iyilik için duyduğumuz en içten isteğimiz çocukluğumuzun hatırlayabildiğimiz temizliğinden öteye gitmez de ondan. «Hatırlayabildiğimiz», diyorum, çünkü her halde o zaman bile küçük canavarlardan başka bir şey değildik.

22 Haziran

Dünya beceriklilik üstüne kurulu. Yalnız becerikli kimseler kötülük yapıp bundan zararsız bir şekilde kurtulmasını biliyorlar. Bu durumda cezaya çarılıp bunun acısını çıkarmak için kendisi de kötülük etmeye karar veren bir insan, bundan böyle her zaman becerikli olmak zorunluluğunu unutmamalıdır, yoksa her tökezleyişi olağan beceriksizliğiyle çelişeceği için ona acı çektirecektir. Böyle bir adamın yanlışı kendi alışkanlıklarına aykırı davranmasıdır. Bu da dengesini bozar. Öyle ki, bir adam yanlışı bir davranışta bulundu mu (yani vicdanını rahatsız edecek bir şey yaptı mı, böyle bir şey yoksa, yanlışılık sözkonusu değildir), bütün kişisel hayatı tartışma konusu olur.

Günah işleyenlere öğüt: sakın yarı yoldan dönmeyin, sonuna kadar gidin: kendinize yeni bir yön vermeyi bir alışkanlık haline getirin, her şeyi, **özellikle kendi geçmişinizi**, başka bir açıdan görün.

Gerçekleştirilmiş bir suçla, üzerinde uzun uzun düşünülmüş, yüceltilmiş, ama işlenmemiş bir suç arasında ne gibi bir ayırım vardır? Birincisi bir olgudur, değiştirilemez; ikincisi ise bizde kişiliğimizin etkilenmediği yanlıgısını yaratır. İkisinde de aynı vicdan rahatsızlığını, aynı pişmanlığı duymamız gerekir, ama duymayız; çünkü ikinci durumda eski halimize dönmemizi engelleyen bir şey yoktur. Ne var ki, Hıristiyanlığın bu konuyla ilgili görüşü hiç de belirsiz değil: «bir kadına şehvetle bakan bir kimse zina yapmış demektir...»

Kısacası, temiz bir vicdan hepimizde var olan bir isteğin dile getirilmesinden başka bir şey değildir - kendimiz olmak ve huzur duymak. Arada bir önemsiz yalanlar söyleyenler azılı canilerden çok acı çekerler, çünkü caniler bu gibi işlere adanmışlardır.

Kötü bir davranış yüzünden pişmanlık duyduğumuz zaman, bizi tedirgin eden başkalarına verdiğimiz zarar değil, bunun bize getirdiği rahatsızlıktır. (Raskolnikof'u düşün).

Yaşama sanatı, eğer yaşamak için başkalarına acı çektirmemiz gerekiyorsa (cinsel hayatımızda, iş alanında ve öbür uğraşlarımızda olduğu gibi), rahatımızı bozmadan her türlü aşağılık oyunları oynayabilecek bir ustalık elde etmekten başka bir şey değildir. Böyle doğal bir yetenek bir insanın sahip olabileceği en üstün niteliktir.

8 Temmuz

«O çocuklarında hayatı için bir amaç buldu». Onlar da kendi çocuklarında bulsunlar diye mi? Ama bu sonsuz üremenin anlamı nedir? Başkalarını o kadar az umursuyoruz ki, Hıristiyanlık bile **Tanrı aşkı için** iyilik etmemizi istiyor bizden. İnsan bir başka insanın çenesini yumruklamayı yeğliyor, hayatta bir amaç sahibi olmak için de çocuk yapma buda!alığını gösteriyor.

**PAUL ELUARD ★ DOMINIQUE VAR BUGÜN ★ TÜRKÇESİ:
SABRİ ALTINEL**

Raslantıda tüm nenler
Tüm kelimeler düşünülmeden söylenen
Ve söylendikleri gibi alınırlar
Ve orada hiç kimse ne kazanır ne kaybeder

Isteksiz duygular
Ve en günlük çaba
Düşlerin belirsiz anısı
Gelecek yarınla karşı karşıya

Cehenneminde kısırılmış kelimeler
Ölü çizgilerin, yıpranmış çarkların
Gri ve benzer nenler
Rüzgârda dönen insanlar

Görünen kaslar candan iskelet
Ve duyguların buğusu
Bir tabut gibi düzenli yürek
Hiç dönen umutlar

Geldin öğle sonrası toprağı çatlatıyordu
Toprak ve insanlar anlam değiştirdiler

Ve bir mıknatıs gibi kendimi düzenli buldum
Bir bağ gibi düzenli

Sonsuzda yolumuz ötekilerin amacı
Arılar uçuyorlardı ballarının geleceğinde
Ve ışık isteklerimi çoğalttım
Nedenini anlamak için

Geldin çok üzgündüm evet dedim
Seninledir dünyaya evet değişim
Seni seviyordum küçük kız
Kendi çocukluğunu sevebildiği kadar bir çocuğun

Çok uzak çok arı bir geçmişin gücüyle
Ateşiyle kusursuz bir türkünün
El değmemiş taş ve kanın gizli akımı
Boğazda ve dudaklarda

Geldin oluşmuştu yaşama dileğim
Ağır geceyi oyuyordu o gölgeleri okşuyordu
Balçığına yoketmek için onların buzlarını eritmek için
İyi gören bir göz gibi

Otlar donduruyordu kırlangıçların uçuşunu
Ve güz karanlıkların torbasını ağırlaştırıyordu
Geldin kıyıları özgür kılıyordu nehri
Denize kadar götürmek için

Geldin acımın dibine
Havasız ormanın ayırık ağacından daha yüksek
Ve acının kuşunun çığılığı kırıldı
Aşkımızın ışığı önünde

Ne şan gölge ve utanma güneşe boyun eğdi

Ağırlık hafifledi yük gülüş oldu
Ne şan yeraltı doruk oldu
Sefalet silindi

Aptallaştığım o alışkanlık yeri
Uyanmasız geçit çıkmaz ve yorgunluk
Ellerini çırpan bir ateşle ışımağa başladılar
Sonsuzluk kat kat açıldı

Ey sen benim delişmenim dingin düşüncem
Çınlayan sessizliğim gizli yankım
Gören körüm benim aşan görüşüm
Senin varlığından başka bir şeyim yoktu artık

Beni güveninle örttün.

BEDRETTİN CÖMERT ★ BİR CEVAP ★ BİR NOT

Bedrettin Cömert'in, bir yanlışlık sonucu geçen sayıya koyamadığımız, Yeni Dergi ile ilgili cevabını arkadaşımızdan ve okurlardan özür dileyerek bu sayıda yayınlıyoruz.

Dergiyi övsen, «bak bak, diyecekler, yazılarını yayınlamak için yağ çekiyor.» Övmesen, eleştiren, bu kez de, dergi sahibi, «gördün mü, diyecek, kimi yazılarını geri çevirdiğim için bana düşman oldu.» Bir bakıma belki de gereksiz bir endişelenme benimkisi. Çünkü, özel ilişkiler yardımıyla hiçbir yazı yayınlamadım. Varsın bu endişeye, yazılarının üçüyle değil de, «toplu sözleşme» hükümleri altında yayınlayanlar kapılsın. İsterseniz önce Yeni Dergi'yi alayım. Tek yazım çıkmadı orada. İki yıl önce, Alman düşünürü Ernst Cassirer'in sanat anlayışı hakkında bir inceleme yollamıştım. Yanılmıyorsam iki de çeviri gönderdim. Birisi, sonradan Türk Dili dergisinde yayınlanan E. Panosky'nin bir yazısıydı. Ötekisi ise, P. Eluard'dan şiirlerdi. Hiç biri, yayınlanmadı. Tek satır cevap verip de, «yayınlıyamıyacağım» demek nezaketinde bile bulunmadı Memet Fuat. Sonra, bir ara İstanbul'a yolum düştü. Gittim, görüştüm. Yazıların bilimsel olduğunu, okurların anlamakta güçlük çekeceğini, hattâ birçok okurların, yayınevine kadar gelip, dergide çıkan yazılar hakkında aydınlanmak istediklerini söyledi. Okurun böylesine küçük görüldüğü bir yayın organından reddedilmiş olmama sevindim sonraları. Okuru aptal yerine koyan yalnız Memet Fuat değil elbette.

Yeni Dergi'nin çok büyük yararları olmuştur. Herşeyden önce, kendilerini şair sanan, bir sürü yeteneksiz istifçileri pazarlama yoluyla ifşa etmiştir. Kimi yazarları başka yerde yayınlamama koşuluyla kendine bağlayarak, bu yazarların yayınlama özgürlüğüne ne kadar bağlı olduklarını ispat etmiştir. Bu son olguda belki gözden kaçat bir yen daha var: Artık istedikleri dergide yayınlama olanağını «ebe diyen» yitirmiş bazı şairimsiler, Memet Fuat'ın oyununa yatar görünererek, aslında hiç olmazsa bir yayın organını sağlama almışlardır. Örnek mi, işte İlhan Berk, işte Egemen Berköz, işte Ece Ayhan Memet Fuat'ın ideolojik çıkarılığını bir yana bırakıyorum. Gün gibi açık şeyleri, tellâl olup bağırarak gerekmez ya.

NOT :

SOYUT dergisinin 47. sayısında, Sait Faik hikâye armağınının Fûruzan'a verilmesi konusunda ne düşünüldüğü soruluyordu. Soruşturmayı yanıtlayan yazarlar arasında ben de vardım. Bir soruşturma sınırları içerisinde, düşündüklerimi kısaca belirtmişim. Bütün yanıtları aynı kaba koyan Emin Özdemir, **Varlık** dergisinin Ağustos sayısında, aylık kurdunu bu kez de bizim üstümüze dökmüş. Olur a, eli kalem tutan hemen herkesin yazar, eleştirmen, hattâ bilgin geçindiği şu günlerde, tutup da Emin Özdemir'in ağzına kilit vuramazsın ki. Suçlamaları gereksiz yere tekrar etmeden, şu noktaları belirtmekte yarar gördüm: Soruşturma, inceleme değildir. İnceleme yapma gereksinimini duyarsak, onu da yaparız. Başka çalışmalarımız nedeniyle böyle bir girişime şimdilik vaktimiz yok. Biz soruşturmayı soruşturma olarak aldık. Gevezelik vesilesi değil. Sözlerimde anlaşılmayacak hiç birşey yok. Hem Emin Özdemir ne demek istediğimi anlamakta güçlük çekseydi, bu sözlerle yerilmek istenen kişilerin bedava savunuculuğunu yapmaya yeltenir miydi? Demek ki, çok iyi anlamış. Ben, yargıcılar kurulunun «sahipsiz» tutumunu eleştirmek istedim. Böyle bir karar, akılsal - estetik gerçeklere dayanmadığı, bu gerçekler kamu oyuna sunulmadığı sürece, kararı verenler keyfilik suçlamasından kurtulamaz demeye getirdim. Fûruzan hakkındaki düşüncelerim örtülü olarak belli oluyorduysa da, asıl yargıcılar kurulunun davranışı üzerinde durdum. Bir başka yazar arkadaşın, Rauf Mutluay'la ilgili «belgeli» saptamasını «dedikodu» örneği olarak anmadığına göre, bu çirkin gerçeği Emin Özdemir de sezmiş olmalı. Ama niye kabullenir görünüyor? Öfkeye gelince: Öfke kadar güzel, öfke kadar verimli ne var ki şu dünyada? Onu da başkalarına kaptırdık mı, geriye ne kalır bize? Uyuşuk yaşlılar hep yermiştir öfkeyi. Tek öğütleri ılımlılık olmuştur biz gençlere. Bu tuzığa biraz zor düşürecekler herhalde bizi. Statükocu hesapçılığa içten öfkeyi yeğ tutuyorum. Öfkesini içinde öldürmeden, onu taş, onu demir yapan, ipeğin yanına yumruğunu da koymasını bilen yazarların öğrenciliğine lâıyk olmaktır bütün çabam. Sonra, nedir o kıskançlık, çekememezlik lâıfları? Böyle yorumlayanlar çıkabilirmiş de, kendisi böyle yorumda bulunacak değilmiş. Haklıymış Freud, «Günlük Hayatın Psikopatolojisi» ni yazmakta. Ne eleştiriye, ne eleştirilmeye karşıyım. Tek koşulla: Düşünceye düşünceyle karşı çıkarak. Bir soruşturmaya verilmiş birkaç satırlık yanıtı eleştirmekle vakit yitireceğine, yazılım var, onları alsın Emin Özdemir. Dürüstçe, inandırıcı bir biçimde eleştirsin beni. Herhalde kendisine borçlu kalırım.

ASIM BEZİRCİ ★ «ZOR ZAMAN» VE METİN İLKİN

Bekir Yıldız gibi Metin İlkin de —uzun süren bir inceleme dolayısıyla geç okuduğum, bu yüzden de üzüldüğüm bir yazar.O da Bekir Yıldız gibi çalışkan. Altı yılda beş hikâye kitabı yayımlamış: **Mescit Çıkmazı** (1966), **Konuşmak** (1966), **Yarın İçin** (1970), **Zor Zaman** (1970), **Nöbet** (1971)...

Bunlardan **Zor Zaman**, bir yıl önce basılan **Yarın İçin**'e benziyor: O da «büyük hikâye». Gerçi içinde bir de «küçük hikâye» var: «Kâzımın Tarihi». Ama, kitaba adını ve asıl kimliğini veren, büyüğü. Ben de eleştirimde yalnızca onun üstünde duracağım.

«Zor Zaman» da köyden göçen bir ailenin üzüncü durumu anlatılıyor. Ali Satılmış ile karısı Zeynep ve oğlu Mıstık köylüleri Salih'in şehirde tek odalı gecekondusuna gelip yerleşirler. İş arayanları copla dağıtan toplum polisine dikeldi diye birkaç gün sonra Salih tutuklanır. Ali tanımadığı şehirde kimsesiz ve işsiz kalır. Neyse ki, arkadaşının komşusu çingene Kuş imdadına yetişir. Salih'in arabasıyla kum çektiği Tatar Murat'a gitmesini öğütler. Bir süre Ali burada çalışır. Fakat Tatar işine son verir. Karısı asker çamaşırı yıkar, hastalanır. Oğlu düşük ücretle bir demircinin yanına çırak girer. Ali günlerce iş arar, bulamaz. Kahvede otururken, bir gün, eline yirmi lira sıkıştırılır. Öğrencilerle işçilerin birlikte düzenlediği bir mitingi kırmağa gönderilir. Dönüşte karısının kendisine hap ve çamaşır getiren sıhhiye onbaşıyla senli benli konuştuğunu duyar. Deli gibi olursa da bir şey yapamaz. İçeri girmez, kırlara doğru koşar. Eve gelince, oğlunun da işçilerin yanında mitinge katıldığını öğrenir, sesini çıkarmaz. Karşı cephede savaştığını ondan gizler. Mıstık, «Görüyor musun, baba?» der. «Biz yalnız köylülerin anası açlıyor sanıyorduk. Kentlilerin de ek-

meği zorda. Ama kentte halkın gözü açılmış, bak ne güzel hakkına savaşa duruyorlar.» (S. 64).

Zor Zaman'ın konusu kabaca bu. Görüldüğü üzere, hikâye bitmemiş gibi duruyor. Üstelik, M. İlkin de bir romanı rahatlıkla doldurabilecek, genişletilmeğe elverişli bir konuyu uzunca bir hikâyeye sığdırıvermiş. Bunun için elini oldukça sıkı tutmuş. O kadar ki, bu tutum, yalnızca konunun sergilenişinde değil, öbür yönlerinde de göze çarpıyor. Giderek, bazı yerlerin kısaltılmasına ya da yüzeyden sunulmasına yol açıyor.

Yazar konusunu işlerken «ölay»ı öne alıyor. Duygulardan, izlenimlerden, tasvirlerden, konuşmalardan çok olaylara yaslanıyor. Fakat kendisi olayların dışında kalıyor. Onları tarafsızmışçasına, soğukkanlılıkla iletmeğe çalışıyor. Olup bitenleri değiştirmeğe, zorlamağa, yargılamağa gitmiyor. «Olduğu gibi» aktarmağa uğraşıyor. Ayrıca, bu uğraşmasını «küçük burjuva biçimciliği» saydığı herhangi bir oyunla süsle, yenilikle beslemeğe de kalkışmıyor. Yalın, özentisiz bir anlatımla yazıyor. Bu yüzden, hikâyesi okur üzerinde etkileyici, çarpıcı bir hava yaratmıyor.

Yazık ki, bazı eksiklikler bu güzel havayı bozuyor. Evet, M. İlkin olayları sınıfsal açıdan ele alıyor, «doğru» bir görüşle kavırıyor, «ilerici» bir yöntemle yansıtıyor. Gerçeği oluş halinde, çelişmeli bir bütün olarak sergiliyor. Böylece, onun değişebilirliğini, değiştirilmesi gerektiğini ve değiştirici güçlerini göstermiş oluyor. Başka bir deyimle, yalnız olmakta olanı değil, olacak olanı da işaretliyor. Bu yolda okurlara uyarıcı ipuçları veriyor. Bütün bunlar onun olumlu yanları, övülesi özellikleri... Gelgelelim, bunlarda gereken genişlik ve derinliğe varamıyor. Şöyle desem belki daha uygun olacak: Gövdeyi iyi canlandırıyor, ama köklere ve dallara pek uzanmıyor. Üstelik, olayları ve kişileri ete kana kavuşturacak olan ayrıntılara da yeterince ilgi göstermiyor. Bundan ötürü, anlattığı hikâye çoğunlukla bir «iskelet» olarak kalıyor. Ayrıca, şematizme düşmese bile, onun tehdidinden de kurtulamıyor.

M. İlkin, bu sonuçtan sakınmak için, ağır basan dış gözlemin yanında iç gözleme de baş vuruyor: Kişilerinin yalnızca yüzlerini, yaptıklarını değil, duyduklarını, düşündüklerini de veriyor. Sözelimi, Ali'nin işsizlik, yoksulluk ve arkasızlıktan çektiği üzüntü kadar karısına, çocuğuna ve arkadaşına beslediği sevgiyi de açıklıyor. Fakat bunda

da istenen ölçüyü bulamıyor. Olaylar gibi kişilere de şöyle bir değinip geçiyor. Hakçası, bu değinmeyi genellikle başarılı bir biçimde gerçekleştiriyor: Olayların da, kişilerin de çokluk belirgin yanlarını ortaya koyuyor. Belki bu davranış, hikâyeye yoğun bir görünüm kazandırıyor; gelgelim, yukarda sözü edilen bakış darlığı ile ayrıntı kıtlığı bu görünümü de yaralıyor. Dolayısıyla, ne olaylar tam bir derinliğe ulaşıyor, ne de kişiler tam siliklikten kurtuluyor.

Neyse ki, yazarın gerçekçi tutumu bu silikliğı biraz gideriyor: M. İkin kişilerini alttan alta seviyor. Ama bunu pek belli etmiyor. Nitekim, hikâyedeki kahramanları abartmıyor, çirkinleştirmiyor, güzelleştirmiyor. Ülküsel bir kimlikle donatmıyor onları. Gerçekte nasıl işler öyle tanıtmak istiyor. Örneğin, Ali'nin gericilere, kendi sınıfının düşmanlarına bilinçsizce hizmet edişini kötölemiyor, bunun bireysel ve toplumsal sebeplerini göstermeğe yöneliyor. Bu da hikâyesini daha bir inandırıcı kılıyor.

Öte yandan, kişileri gibi, konularını da hayattan alması, düşünceden gerçekliğe değil de, gerçeklikten düşünceye varması bu inandırıcılığı artırıyor. Hem kişileri soyutluktan, hem de anlatılanları soğukluktan kurtarıyor, her ikisini çoğun sıcak, canlı bir havayla bü-rüyor.

M. İkin —dediğine göre— İstanbul ağzından çok Anadolu ağızlarının genel havasına uydurmak istiyor. Ama bunun için —şimdiye değin yapıldığı gibi— özel bir ağza ya da söylem (şive) taklidine baş vurmuyor. «Resmî ve kitabî» dilin sözdizim düzeni ile sözcük hazinesinin dışına çıkmaya yöneliyor. Bu yöneliş, dilini zenginleştirdiği kadar, yer yer değişik ve esnek bir anlatım da sağlıyor ona.

Gelgelelim, bu anlatım sürekli bir dikkatle bütünleşmiyor: M. İkin'in *Zor Zaman*'daki Türkçesi özenli sayılamaz. Biraz savruk. Biraz da ihmalci yahut aceleci. Nitekim, kimi sözcükleri yanlış kullanıyor, kimi tümceleri yarım bırakıyor, özneleri bazan yerli yerine koymuyor, aynı sözcükleri tekrarlamaktan çekinmiyor.

Birkaç örnek :

«Salih, bunlar tatsız ama dinlemek zorunda olduğu sözleşmiş gibi bir an önce bitmesini, bitmesini ki, ardından söyleyeceğini sezdiği gene tatsız bir haberi bir an önce duymak istiyordu. (S. 14).

«İnsanlar, bu koyu yaz günlerinin tenlerine sunduğu ısıyı sabah erken saatlerde acı, ısırğan, çiğ ayazdan nasıl korusun ille güneşti beklenilen.» (S. 27).

«Bir varsa duyguları sayrılısı bir ikilikte duyuruyordu kendini.» (S. 26).

«Kuş, birdenbire bir sövgü çıkarmıştı ağzından.» (S. 28).

Gerçi bu örnekler ayrıdır, ama arada bir dilin akıcılığını kösteklemekten ve tadını bozmaktan da geri kalmazlar.

Demek ki, M. İkin salt bir anlatım aracı olarak görüyor dili, onu zorlamayı, sınırlarını genişletmeyi, ondan estetik bir tad çıkarmayı düşünmüyor.

Öte yandan, hikâye anlayışında da klasik çizgiden pek ayrılmıyor. Modern hikâyeleme teknik ve görüşlerine uzak duruyor. Bu bakımdan, Türk hikâyeciliğine köklü bir yenilik getirdiği söylenemez. Üstelik, kendinden önceki toplumsal gerçekçileri (S. Ali, O. Kemal, K. Tahir vb...) aştığı yahut geliştirdiği de genellikle öne sürülemez. «Genellikle» diyorum, çünkü M. İkin'de bu yolda (özellikle «toplumcu gerçekçilik» doğrultusunda) bazı belirtiler, atılımlar eksik değil, ama bunlar henüz «ayrı» bir çizgi meydana getirmiyorlar. Olumlu bir çabayı göstermekle kalıyorlar çoğunca.

Bütün bunlara karşın, köyden kente göçüşe, gündelikçilerin yaşayışına, siyasal sokak kavgalarına, gittikçe büyüyen işsizlik sorunu-
na tuttuğu namuslu ışıkla M. İkin ilgi çekiyor, önem kazanıyor.

Füruzan üstüne öylesine çok yazıldı ki, edebiyatçıların, okurların bakışları ister istemez ondan yana çevrildi. Önceleri devamlı övgüler okuduk. Bu övgüler Füzuran'ı bir boşlukta yükseltti, ünlendirdi. Şimdilerde ise Füzuran'ın yükseklerde ama boşlukta olduğunu her okuyan anlamaya başladı.

Sürekli övgücüler yanında bir kısım yazarlarımız Füzuran'ı yerli yerine oturtmak istediler. Gerçek yerine. Atilla Özkırımlı Soyut'un 45 inci sayısında, İrfan Yalçın da gene Soyut'un 48 inci sayısında iyiden iyiye eleştirdiler Füzuran'ın yazdıklarını. Dili, sözcükleri yanlış kullandığını, noktalamayla birlikte cümlelerin öğelerini de birbirine karıştırdığını, diyalog kuramadığını, savrukluğ, karışıklık içinde olduğunu, gereksiz kişi ve monologlarla dolu olduğunu ve pek çok şeyi bilmediğini bir bir örnekleriyle serdiler göz önüne.

Oktay Akbal Varlık'taki bir yazısında şöyle diyordu (Mart 1972):

«... Sait Faik varken, öykü yazmaya bir iç dürtü, bir istek duyuyorum demiştim de ona. Ya biz yok muyuz demişti. İşte Füzuran'ın öyküleri öyle. Okuyunca içimden öyküler yazmak geliyor. Ne güzel bir dünya çizmiş, ben de böyle bir evren anlatmalıyım diyorum kendime. İyi, çok iyi öykücüler var çağımızda. Füzuran, Tomris...»

Akbal, Füzuran'ın öykülerini okuyabiliyorsa burada Füzuran'ı değil, Akbal'ı kutlamak gerek. Demek ki okuyabiliyor, o sabrı gösterebiliyor, tüm yanlışları rahatsız etmiyor onu. Ama yok, o sabrı gösteremediğini ikinci bir yazısında açıklıyor. Bakın ne diyor Sayın Akbal bu yazısında (Varlık, Nisan 1972):

«... Füzuran'ın yeni kitabındaki öyküler oku oku bitmek bilmiyor. İlginçliğini yitiriyor bir yerde... On sayfada bitirilse unutulmaz bir yapıt olacak öykü, yüz sayfa sürünce sıkıntı vermeye başlıyor. Güçsüz yanı bu Füzuran'ın; gereksiz olan, okuru sıkacak şeyler neler-

dir, bilmemek ya da düşünmemek ya da aldırış etmemek, kendibeğeninin akışına kapılıp gitmek. 'Gül Mevsimidir' bu kadar uzun olmasa ne güzel bir öykü. 'Ah, Güzel İstanbul' da öyle... Dörtte üçünü atabilse. Yazarken öyle yazmalıydı. Yaşamda her şey hikâyedir elbet. Ama yazabilirsen, yazacak, okutacak yerini, anını; durumunu bulup seçebilirsen... Sanatın sayfalar boyu, gerekli gereksiz, iyi güzel durmadan anlatmak anlatmak olmadığını, belirli kesitlerde, belirli anları belirli görüntüleri vermek, bununla yetinmek olduğunu düşünebilseydi...»

Oktay Akbal bu yazısında gerçekleri dile getirmiş. Füzuran'ın övgücülerini de gerçekleri yazabilselerdi, Füzuran da belki yanlışlara sapanmaz, kendini düzeltir ve «laf salatası» yerine öykü yazabilirdi. Ama Füzuran'ı devamlı övgücülerini saptırdı, her yazdığını bir «olay» gibi gösterip göklere çıkardılar. Sonunda da olan Füzuran'a oldu.

Bir öykücünün bazı öyküleri güzel, bazıları kötü olabilir. Her okuyucunun, her eleştirmenin beğenilerinin ayrı ayrı olmasından daha doğal bir şey yoktur. Kimi Ahmet'in öykülerini beğenirken, kimi de Hasan'inkini beğenebilir. Ama genellikle sevenler ve sevmeyenler bir yerde birleşebilirler. Bir Said Faik'i, bir Orhan Kemal'i sevenlerle sevmeyenler arasında ortaklaşa bir kanı belirmiştir. Ama Füzuran için öyle değil bu. Füzuran'ın yazdıklarını sevenlerle sevmeyenlerin birleştiği ortaklaşa bir şey yok.

Bence, Füzuran'ın övgülere değil de, yergilere kulak vermesi, kendisi için daha yararlı olacak. Gücsüz yanları, yanlışları ortaya konunca insanın oturup düşünmesi gerek, bunları düzeltmeye çalışması gerek. Ama insan biraz ünlenince pek aldırıyor olmalı böyle eleştirilere. Füzuran da gene çala kalem gidiyor, öyküler yazıyor. Hem de bu kez bilmediği insanları anlatıyor. Anlatmaya çalıştığı insanları tanımayınca, özelliklerini bilmeyince de yanlış oluyor anlattıkları.

Son öykülerinden bir örnek verelim: Yeni a dergisinde «Seyyid» adlı bir öyküsü yayımlandı Füzuran'ın. Bu öyküde, Anadolu'dan İstanbul'a iş için gelen insanların bir bölümünü anlatmaya çalışır. Küçük Seyyid'i ağabeyi getirmiştir İstanbul'a. Bir hanın çay ocağında çalışacaktır Seyyid. Seyyid'le ağabeyi bu hanı bulmak için üç dört saat gezler Sirkeci'de. Sonunda hamallara sorarlar adresi. Hamallara sorunca ne olduğunu da Füzuran'ın ağzından dinleyelim:

«... Onların yaban duruşlarını, yol yöntem bilmeyişlerini izleyen hamallar gülerek duyurucusına köylülükleriyle, konuşmalarıyla alay etmişlerdi. İstanbul'a geleli dillerini düzeltmiş, söylenecek hemen kapar adam olmuşluğun tadını iyice çıkarmışlardı, Seyyid'in ağabeyisi yanlarına yanaşıp adres sormak için zorlanarak konuştuğunda.»

Füruzan Anadolu'yu tanımıyor, bu öyküsünde anlatmak istediği insanları hiç tanımıyor. Köyden İstanbul'a gelmiş birinin dilıyla, köylülüğüyle, yabansı duruşlarıyla ancak burjuvanın şımarık çocukları dalga geçer, hamal değil. Hele Anadolu'dan gelmiş hamal hiç değil. Füruzan görmediği, bilmediği ama anlatmaya çalıştığı o hamallar arasında şöyle bir dolaşıversin bakalım, kaç tanesi dilini düzeltmiş, kaç tanesi Anadolu'dan gelen biriyle dalga geçiyor görsün.

İnsan oturup, «Füruzan'dan saçmalar» diye bir derleme yapsa yukarıdaki gibi pek çok şey bulur. Ötekilerini bırakıp, isterseniz «Seyyid» adlı öyküden bir kaç örnek daha verelim:

«Son hamur dürümünü annesi eline iteklemişti.»

Hamur dürümü ne demektir? Dürüm yufka ekmeğinden olur. Sonra, bir ana «hamur dürümünü» çocuğunun «eline itekliyor», nasıl şeyse bu.

«Saçlarını dipten kazıtmışlardı.»

Siz hiç iki santim üstten, üç santim alttan kazınmış saç gördünüz mü?

«Baharda güneş yaklaşıp toprağı ısıtınca karınca yuvalarının tepciklerine kulağını dayayıp seslerini dinlerdi.»

Ne gibi sesler gelir ki karınca yuvasından? Sevda sözleri mi, çalışmalarının gürültüsü mü? Yoksa ağustos böceğine şarkılar mı?

Daha uzatmanın gereği yok. «Seyyid»i de, ondan öncekilerin pek çoğunu da okuyamıyor insan. Füruzan'ın öykülerini ben şuna benze-tiyorum: Bir odaya on - onbes kişi dolmuş, her kafadan ayrı bir ses çıkıyor. Uzaktan bakınca bir konunun konuşulduğu, tartışıldığı sanılıyor. Sonradan, o odaya neden doluştukları belli olmayan bu insanların birbiriyle hiç ilgisi olmayan konuşmalarını bir yazıda birleştirir, alın size Füruzan'dan bir öykü.

Doğrusunu isterseniz, Füruzan'ın özlemlerinden biri de «anlaşılır olmak, duru bir anlatıma ulaşmak»tır. (Yeditepe, Haziran 1972), Özgür İnsan Haziran 1972). Bizim de isteğimiz bu ya, olmuyor nedense.

Öyle anlaşılıyor ki, Füruzan üstüne daha pek çok şeyler yazılacak. İyi ya da kötü. Onun yapıtlarını pek çok kişi okuyacak, beğenecek ya da beğenmeyecek. Hani öğüt vermek gibi olmasın ama, Füruzan'ın yapıtlarını okuyacaksınız ve de okuduktan sonra beğenip beğenmediğinizi belirtmek durumdaysanız, Füruzan'la yapılan aşağıdaki konuşmayı okumadan böyle bir işe girişmeyin

Kendisiyle konuşma yapan Ece Ayhan sormuş:

«Ama bak, kentliler, yukarlarda yaşayanlar sevmeyebilirler Parasız Yatılı'yı. Sınıf değiştirenler, düz hainler yani.»

Füruzan'ın yanıtı da şu :

«Sınıf değiştirmenin iki yüzlü eğitiminden geçip te Parasız Yatılı'yı sevmek, işte bu olmaz. ıktıkları kattakiler kadavradır yahu, adamakıllı yozlaşmışıdır... Cihan güzelinin asılı olduğu kahvelerde oturanlar, alanlarda halay çekenler, son nüfus sayımında sayılanlar yeter bize.» (Yeni Edebiyat, Mart 1971).

Artık konuştuğunuz kişilerin yukarda yaşayanlardan, sınıf değiştirenlerden, yani düz hainlerden olup olmadıklarını anlamak için uzunca tartişmalara, araştırmalara, deneylere gerek yok. Verin eline «Parasız Yatılı»yu okusun, sonra da sorun, beğendi mi, beğenmedi mi? Alacağınız yanıtı göre de yapıştırın yaftayı.

Yukardaki yargıya göre Füzulan'ın devamlı övgücülerinden Bay Mutluay kentli değil, aşağılarda yaşıyor ve sınıf değiştirmenin iki yüzlü eğitiminden geçmemiş. Bay Akbal da öyle, bay Ertop ta öyle, bay Muzaffer Uyguner de öyle. Ama açıkça belirttikleri nedenlerle bir Atilla Özkırmılı, bir İrfan Yalçın, bir Nahit Eruz sevememişse bunlar yukarılarda yaşayanlar, sınıf değiştirenler ve düz hainler öyle mi?

Hay çok yaşayasınız siz bay Ece Ayhan'la bayan Füzulan. Yaşayasınız ki, böyle yöntemler bulasınız.

1

ölü rüzgar
külün sessizliğiyle başlıyor

balmunundan yapılmış konuşkan tanrılar gibi
dolanıyor sağrısını dağın

sallanıyor az ötede üç kavak ağacı.
bütün ağaçlar ses veriyor

dönüyor rüzgar çürümüş yapraklarla
küllerin bekleyişini savurarak üstümüze
keçilerin tırmandığı sarp yollardan
dönüyor bir sabır taşı olarak volkan

üzünç dolu bakışlarımız
yaralıyor kıraç toprağı
yaralıyor ta derinden

fizileniyor acı-kök gürültüyle
efsanesini yıkmak için yağmurun

ekiyoruz cesetleri kıraç toprağa
bir tohum olarak

2

sonsuz ay geceleri
yazılmayan o göçebe masalları
anlatıyor analara

analarda çocuklarına
çocuklarına

gelişiyor masalların nakışı
her ağızda ayrı bir söyleyişle

yalın bir anlatımı var varlığımıza değen herşeyin
cennet gölü obasında

güneşi yoğuran kutsal eller tutuyor göğümüzü

bakır rengini değiştiriyor
azalıyor güneş
kurumuş çiçek dalları arasında

soğuklar başladığında
cehennem gölü kıyılarına dönüyoruz
3

halkın demirden imgesi
göle varıyor
çatlıyor göl
erkenci bir horoz gibi
doruklarında ışık
geriyor şafağını
kıl çaldırlara
saçları eğiliyor kadınların

külüstür bir kamyonun
yanında duruyoruz

Hacı Ali Genco ile yanyana
— öfkesine katılmak için nemrut'un

bağışlamaz tanrının kargışlı sessizliği
çıplak kayalara kazınmış duruyor

gölü besliyor
sıcakgizlinehir geçiyor usumuzdan

son deyiş:

kadınlarımızın bakışları
sonraya kaldı
açlığı çocukların gözlerine gömdük
önümüzde yas
bir o uzun kaldı

ey su
diriliğini sun
göl düşüyor
yer kabuğunu delerek.

FRANZ KAFKA ★ ON BİR OĞUL ★ ÇEVİREN: KAMURAN
ŞİPAL

On bir oğlum var.

Birincisi dış bakımdan öyle pek gösterişli değil, ama ağırbaşlı ve zeki; evlât olarak onu da ötekiler gibi sevmeme rağmen, kendisine aşırı değer verdiğim yok. Düşünüşü bana fazla yalınkat görünüyor. Ne sağına, ne soluna, ne de ilerisine baktığı var; düşüncelerinin dar çemberinde boyuna koşarak halkalar çiziyor, daha doğrusu dönüp duruyor.

İkincisi güzel, uzun boylu, yakışıklı; eskrim kıyafetinde görüp de ona hayran olmamak elde değil. O da zeki, ayrıca dünyayı gezip dolaşmış, tecrübeli; çok şey görmüş, bu yüzden yurdunun toprağına da, doğup büyüdükleri yerden çıkmamış oğullarımdan daha aşına. Ancak ötekilere olan üstünlüğünü yalnız gezip dolaşmasına borçlu değil, hattâ hiç de pek bundan ileri gelmiyor söz konusu üstünlük; bu çocuğun başkaları tarafından öykünülemeyecek bir yanı var ki, havada birçok taklalar atıp, buna rağmen kendini âdeta akıl almayacak bir kontrol altında tutarak, suya ustalıklı dalışlarıdır. Trampnelin ucuna gelince cesaret ve hevesleri uçup gidiyor öykünücülerin, aşağı atlayacaklarına trampnel üzerine oturuyor ve kendilerini bağışlatmak istercesine kollarını kaldırıyorlar. - Ama yine de (hani aslında böyle bir oğlum olduğu için mutluluk duymam gerekirdi) onunla aramdaki ilişki öyle pek parlak değil. Sol gözü sağ gözünden biraz küçük ve sık sık kırpıştırıyor bu gözünü. Ufak bir özür, orası öyle; yüzüne zaten normaldekinden atak bir ifade veriyor. Yaradılışındaki o yanına yaklaşılmaz kapalılık karşısında kırpıştırılıp duran bu küçük gözdeki özürü hani kimse farketmeyecektir. Babası olan ben bunu farketmiyorum. Beni üzen, onun vücudundaki bu ufak özür değil; daha çok, onun

ruhunda yuvalanan ve nasılsa ona uygun düşen küçük çapta bir düzensizlik, kanında başıboş dolaşip duran bu zehir, yaşamında yalnız benim görebildiğim bir yeteneği geliştirip olgunlaştırmak konusundaki bu güçsüzlüktür. Ancak onu benim gerçek oğlum yapan da yine bunlar oluyor; çünkü ondaki bu özür bizim bütün ailede var, ama oğlumda aşırı bir belirginlikle açığa vuruyor kendini.

Üçüncü oğlum da güzel; ama onda hoşuma giden güzellik rasgele bir güzellik değil, bir şarkıcı güzelliği: Kıvrak hatları bulunan bir ağız, hülyalı gözler, etkin olabilmek için geride plili bir kumaş perdeyi gereksinen bir baş, alabildiğine öne doğru kubbeleşen göğüs, kolay havaya kalkıp, fazlasıyla kolay inen eller, üzerindeki yükü taşıyamayan nazenin bacaklar. Ayrıca ses tonu dolgunluktan yoksun; bir an aldatıyor insanı, bu işten anlayanların kulak kabartmasına yol açıyor, gelgelelim az sonra soluksuz kala kaldığı görülüyor. - Bu oğulu dinleyici karşısına çıkarmak genel olarak benim için ne kadar çekici bir şeyse de, onu en iyisi herkesten saklı tutuyorum; zaten kendisinin de beni böyle bir davranışa zorladığı yok. Ama eksiklerini biliyor da onun için değil; masumiyetinden sadece. Sonra içinde yaşadığımız zamana yabancı hissediyor kendini; gerçi bizim ailenin bir ferdi olmakla beraber, kendisinin hiç bilmediği bir başka aileden geliyormuşçasına çokluk neşesiz; ve bu gibi anlarda hiçbir şey onu neşelendiriyor.

Dördüncü oğlum belki hepsinden yakın insana. Tam anlamıyla yaşadığı zamanın bir çocuğu; herkes tarafından anlaşılabilir, herkesin ortaklaşa kullandığı bir zemin üzerine basıyor ayağı, hiç kimse ona hak vermeden yapamıyor. Varlığının bir hafiflik, hareketlerinin bir özgürlük, yargılarının bir bağımsızlık kazanması belki de herkesten gördüğü takdir yüzündendir. Ağzından çıkan sözleri çok vakit insanın tekrarlayası geliyor, tabii ancak bazılarını; çünkü bütünüyle ele alındı mı, fazlasıyla bir hafiflik seziliyor halinde. Hayran olunacak bir ustalikle bir yerden atlayan, kırlangıçlar gibi havayı yarıp giden, ama sonunda hazin bir biçimde kuru toprakta kendini bulan biri sanki. Bir hiç. İşte böylesi düşünceler, bu oğlum güzel görünümünün hazını bana haram ediyor.

Beşinci oğlum cana yakın ve iyi yürekli; daha az sözverip, daha çok sözü tutan bir kimse; öylesine silik biri ki, insan yanında yalnızlık hissediyor. Ama yine de bir dereceye kadar itibar sağlamış bulunuyor kendisine. Bunun nasıl üstesinden geldiğini soracak olursanız, bir cevap veremeyeceğim. Belki de masumiyet denilen şey, bu dünyanın hayhuyu ortasından hepsinden kolay kendisine bir yol bulup geçebiliyor; onda da bu masumiyet var. Belki aşırı bir masumiyet.

Herkes'e karşı nazik. Belki de aşırı bir nezaket. Onu benim yüzüme karşı övmeye görsünler, fena oluyorum doğrusu. Oğlum gibi bu kadar açıkça övgüye lâyık birini övmek, nihayet övgüyü biraz ucuza almak olur.

Altıncı oğlum, hiç değilse ilk bakışta, hepsinden ince düşünen birine benziyor. Başını önüne sarkıtıp duruyor hep, ama boşboğazın biri. Bu yüzden yanına sokulmak kolay değil. Alta düştü mü, önüne geçilmez bir hüzne kaptırıyor kendini; üste çıktı mı, bu üstünlüğü boşboğazlığıyla elde bulundurmaya çalışıyor. Herşeye rağmen kendinden geçişle dolu bir tutkunun onda bulunduğunu yadsıyamayacağım; çok vakit güpegündüz, sanki bir düşteymiş gibi, düşünceler arasından uğraşıp didinerek bir yol açmaya çalışıyor kendisine. Bazan hasta değilken - hattâ sağlığı inadına yerinde oluyor böyle vakitler - özellikle alacakaranlıkta yalpaladığı görülüyor; ama bir yardım da gereksinmiyor kimseden, düşmüyor. Belki de bu olaya yol açan, be-densel gelişimdir; çünkü yaşına göre fazla serpilmiş durumda. Bu da, vücudundaki dikkati çekecek kadar güzel ayrıntılara, söz gelişi eller ve ayaklarının güzelliğine rağmen, genel olarak ona bir çirkinlik veriyor.

Yedinci oğlum, belki de hepsinden çok benim oğlum. Dünya ona değer biçmekte yeteneksiz, onun kendine özgü nüktelerini kimse anlamıyor. Hani ona aşırı bir önem verdiğim yok; biliyorum, pek değeri olmayan biri; bütün kusuru onu takdir edememek olsa, yine de dünyaya mükemmel bir gözle bakılabiliirdi. Ancak aile içerisinde bu oğulsuz yapamam. Geleceğe karşı hem bir tedirginlik, hem de huşu dolu bir saygının doğmasına yol açıyor insanda ve bunların her ikisini, hiç değilse bana göre, yadsınamayacak bir bütün içerisinde bağdaştırabiliyor. Ama bu bütünü de ne yapacağını herkesten az bilen yine kendisi; geleceğin çarkını harekete geçiremeyecek; ama ondaki söz konusu yetenek de o kadar cesaretlendirici, o kadar umutlandırıcı ki Keşke çocukları olsa ve onların da yine çocukları olsa. Ne yazık ki, bu dilek gerçekleşeceğe benzemiyor. Benim için anlaşılmas bir şey görünmemekle beraber, çevrenin yargısıyla harikulâde karşıtlık içindeki tatsız bir kendinden memnurlukla yalnız başına sağda solda sürtüp duruyor; kızları umursadığı yok; öyleyken neşesini asla yitirmiyor.

Sekizinci oğlum, benim dertli oğlum; oysa aslında bir neden göremiyorum bunun için. Gözleri el gibi bana bakıp duruyor, oysa ben bir baba şefkatiye ona kendimi bağlı hissediyorum. Geçen zaman içinde birçok şeyler düzeldi; ama eskiden onu sadece şöyle bir düşünmek, bazen bir titreme salardı içime. Kendi yolunda yürüyüp duruyor; benimle bütün bağları koparıp attı; ve muhakkak ki dikkafalılığı

ve ufak atletik vücuduyla - ancak bacakları çocukken pek cılızdı, ama zamanla cılızlık ortadan kalkmış olabilir - dilediği yerde kendisine bir yol açacaktır. Çok vakit onu yanıma çağırıp, ne durumda bulunduğunu, neden babasından bu kadar uzakta yaşadığını, aslında amacının ne olduğunu sorayım diyorum; ama artık bana o kadar uzak ve aradan o kadar çok zaman geçti ki, olduğu gibi kalabilir herşey. Anlattıklarına göre oğullarım içinde bir tek o top sakal bırakıyor; öyle ufak tefek birinde hoş kaçacak bir şey değil tabii.

Dokuzuncu oğlum pek şık ve özellikle kadınlara yönelen tatlı bakışları var. O kadar tatlı ki, bazan beni bile kandırabiliyor; ben ki, bütün bu tanrısal görünen parıltıyı onun üzerinden silip atmak için ıslak bir süngerin düpedüz yeteceğini biliyorum. Ama bu oğlum üstün bir yanı varsa, bakışlarıyla hiç de onu bunu kandırmaya çalışmıyor; ömrü boyu kanepede üzerinde yatıp, gözlerini odanın tavanında gezdirse başka bir şey istemeyecek; hattâ en iyisi, göz kapakları altında bakışlarını dinlendirmek onun için. Kendisinin sevdiği bu durumda bulunurken, konuşmaktan hoşlanıyor ve fena da konuşmuyor: kısa, öz ve somut. Ama ancak dar sınırlar içerisinde dönüp dolaşıyor sözleri; bu sınırları aştı mı, pek hoş bir havaya bürünüyor, ki bu da sınırların darlığından ötürü kaçınılacak gibi değil. Hani uykulu bakışlarının bunu algılayabileceği umuduna kapılabilse, böyle yapma falan der gibi eliyle işaret edecek insan.

Onuncu oğlum, iki yüzünün biri. Bu kusuru için; onda ne büsbütün yok derim, ne büsbütün varlığını söyleyebilirim. Muhakkak olan bir şey varsa, üzerinde her vakit sınırsız kapalı bir frak, başında eskiliğine rağmen titizlikle temizlenmiş bir şapka, hareketsiz bir yüz, biraz öne çıkık bir çene, gözler üzerinde ağır bir kubbe yapan gözkapakları ve arada bir ağızına götürdüğü iki parmağıyla yaşını haydi haydi aşan bir görkem içerisinde onun ilerden yaklaştığını görenlerin düşüneneceği şey, işte iki yüzünün ta kendisi olacaktır. Ancak bir de konuşmasına kulak verilsin; makul, düşünüp taşınılmış, uzatmadan, yaman bir canlılıkla sorular arasından vurup geçen ve dünyanın bütününüyle şaşılacak, pek tabii ve şen bir uyum içerisinde bulunan bir konuşma; öyle bir uyum ki, gerekirse boynunu gerip vücudu ayağa kaldırıyor. Kendilerini pek zeki gören ve dolayısıyla oğlumun dış görünümüne bakıp, ondan uzaklaştığı ileri sürülen kimseleri, oğlum sözleriyle enikonu kendisine çekmiştir. Ama onun dış görünümü karşısında kayıtsızlık duyan, ancak sözleri kendilerine iki yüzü gelen insanlar da var. Onun babası olan ben, bu konuda bir karar vermek istemem; yalnız şu kadarını itiraf etmeliyim ki, sonuncu yargının sahipleri ilkinilerden daha saygıdeğer kişiler.

On birinci oğlum narin ve galiba oğullarım arasında en güçsüzü. Ama utandırıcı bir güçsüzlük değil bu, sadece bu bizim yeryüzünde güçsüzlük olarak görülen bir şey. Uçmak eğilimi de bir güçsüzlük eseri değil mi; çünkü ne de olsa sallanıp durmaktan, kararsızlıktan ve kanat çırpılmaktan başka bir şey değil. Benim oğlumda da işte buna benzer şeyler görülüyor. Tabii ondaki bu çeşit özelliklerin sevindirdiği yok babasını; çünkü belli ki ailenin yokedilmesine yönelmiş özellikler bunlar. Bazan: «Seni de giderken yanıma alacağım baba» der gibi bana bakıyor. O zaman ben şöyle düşünüyorum: «Kendisine güveneceğim en son kimse sensin.» Bunun üzerine şöyle cevaplar gibi oluyor bakışıyla: «Yani hiç değilse en sondan biri olabilirim».

İşte size on bir oğul.

**MARQUIS DE SADE ★ EMILIE DE TOURVILLE YA DA
ZALIM KARDEŞLER ★ MADEMOISELLE DE TURVILLE'
İN BAŞINDAN GEÇENLER ★ ÇEVİREN: ADLI MORAN**

EMILIE DE TOURVILLE YA DA ZALIM KARDEŞLER

Bir ailede, hiçbir şey üyelerinin onuru kadar kutsal değildir, ama ne denli değerli olursa olsun, bu hazine, alçaltıcı kıyıcılık rolünü üzerlerine almak bahasına da olsa, onu savunmakla ilgili olanlar onuru yaralanan zavallı yaratıkların savunuculuğuna girişmeli midirler?

Kurbanlarına karşı giriştikleri iğrenç davranışları ve etkisine uğratılmaktan yakındıkları ve çoğu zaman kuruntuya dayanan haksızlığı ödünlemeye vurmak usa yakın olmaz mıydı?

Sonuç bakımından usun gözünde hangisi daha suçludur. Zayıf ve aldatılmış bir kız mı, yoksa kendini bir ailenin intikamcısı olarak göstermek için bu mutsuz kızın cellâdı durumuna gelen herhangi bir yakın akraba mı?

Okuyucularımızın gözleri önüne sereceğimiz olay belki de bu soruna kesin bir çözüm yolu getirecektir.

Aşağı yukarı elli altı, elli yedi yaşlarında olan Luxeuil Kontu Picardie'deki topraklarından posta arabasıyla dönüyordu ki, Kasım ayının sonlarında bir akşam saat altıya doğru Compiègne ormanından geçerken büyük yolun yakınındaki yollardan birinin köşesinden geldiğini tahmin ettiği kadın bağırımları duydu.

Luxeuil Kontu durdu, ve posta arabasının yanında koşmakta olan uşağına, gidip ne olduğunu öğrenmesini buyurdu. Uşak dönünce kanlar içinde on altı, on yedi yaşında bir genç kızdan sözetti. Yardım isteyen genç kızın kanlar içinde olmasına karşın, yaralarının hiç belli olmadığını da sözlerine ekledi.

Kont da hemen posta arabasından indi, mutsuz kıza doğru koştu, karanlık yüzünden kızın kaybettiği kanın nereden geldiğini önce o da anlayamadı, ama aldığı karşılıklar üzerine sonunda kanların ola-

ğan olarak kan alınan kollardaki damarlardan aktığını anladı.

Kont, elinden geldiği kadar bu yaratığa baktıktan sonra :

«— Küçük hanım» dedi. «Size felâketlerinizin nedenlerini soracak durumda değilim, siz de bana bunları anlatacak halde değilsiniz : Lûtfen arabama binin, şimdilik size karşı tek özenimiz sizin için yatışmak, benim için de yardımınıza koşmak olsun.»

Bu sözlerden sonra Mösyö de Luxeuil uşağının yardımıyla zavallı kızı posta arabasına taşıdı ve yola koyuldular.

Bu ilgi çekici kişi kendini güven içinde görünce bulduğu iyiliğe karşılık birkaç kelime mırıldanmak istedi ama konuşmaması için yalvaran Kont :

«— Yarın, küçük hanım» dedi. «Sizinle ilgili olan her şeyi umut ederim yarın bana anlattırınız, ama bugün, hem yaşımın hem de size yararlı olmak mutluluğunun bana verdiği yetkiyle yalnız yatışmanızı düşünmenizi istiyorum şu anda...»

Kontun oturduğu yere geldiler. Kopacak gürültüyü gidermek için Kont koruduğu kızın üzerine bir erkek paltosu örttü ve uşağının aracılığıyla onu konağının öteki ucundaki uygun bir odaya gönderdi. Kendisini akşam yemeğine bekleyen karısıyla oğlunu kucakladıktan sonra kızı görmeğe gitti.

Hastasını görmeğe gelirken, Kont bir de cerrah getirmişti; doktor genç kıza baktı, onu anlatılmaz bir bitkinlik içinde buldu, teninin solgunluğu ancak birkaç dakika yaşayabileceğini gösteriyordu, bununla beraber hiçbir yarası yoktu; zayıflığına gelince, genç kızın bunun üç aydan beri her gün çok büyük nicelikte kaybettiği kandan geldiğini söyledi, ve bu kan kaybının olağanüstü nedenini tam Konta anlatmak üzereyken düşüp bayıldı, bunun üzerine cerrah onu rahat bırakmak ve güç artıran ilâçlarla yüreği güçlendiren ilâçlar vermekle yetinmek gerektiğini belirtti.

Bizim mutsuz genç kız oldukça iyi bir gece geçirdi, ama altı gün süreyle kendisiyle ilgili olayları koruyucusuna anlatabilecek duruma gelemedi; Kontun evinde genç kızın gizlenmiş olduğundan hâlâ kimsenin haberi yoktu ve alınan tedbirler yüzünden genç kız kendi de nerede bulunduğunu bilmiyordu ki, yedinci günün akşamı en sonunda anlatacaklarını dinlemesi için Konta yalvardı ve açıklayacağı hatalar ne olursa olsun, özellikle iyiliğini esirgememesini ondan rica etti,

Mösyö de Luxeuil oturdu, koruduğu genç kıza uyandırmış olduğu ilginin hiçbir zaman silinmeyeceği inancını sağladı, bunun üzerine bizzim güzel serüvenci felâketlerini anlatmağa başladı.

MADemoİSELLE DE TOURVILLE'İN BAŞINDAN GEÇENLER

Ben, tanımamanıza imkân olmayan çok tanınmış ve çok seçkin birisinin, yargıç Tourville'in kızılım Mösyö. Manastırdan çıkalı iki yıl oldu, o günden beri babamın evinden hiç ayrılmadım; çok gençken anemi kaybettiğimden eğitimimle yalnız o ilgileniyordu.

Şunu da söyleyeyim ki, cinsiyetime uygun düşen bütün incelik ve süsleri bana sağlamak için babam elinden geleni esirgemiyordu.

Babamın bana karşı gösterdiği bu ilgiler, mümkün olduğu kadar elverişli olarak beni evlendirmek için açıkladığı tasarılar, ve belki de beni biraz üstün tutması, evet bütün bunlar, biri yirmi altı yaşına basan ve üç yıldır yargıçlık yapan, öteki de yakında yirmidördüne girecek olan ve az zamandan beri danışmanlığa atanan iki kardeşimin kıskançlığını uyandırdı.

Onların benden böylesine nefret ettiklerini bugün inandığım kadar tahmin etmiyordum o zaman; onların bana karşı olan bu duygularına lâıyk olmak için hiçbir şey yapmamış olduğumdan, onlara karşı kalbimde beliren temiz duygularla tatlı bir hayal içinde yaşıyordum.

Ey Ulu Tanrım, meğer ne kadar aldaniyormuşum!

Eğitimime gösterilen ilgilerin yer aldığı zamanın dışında babamın evinde en büyük özgürlük içindeydim; davranışlarımda beni tam anlamıyla kendi halime bırakan babam, hiçbir şeyde engel çıkarmadığı gibi, on sekiz aya yakın bir zamandır oda hizmetçimle beraber sabahları ya Tuileries'nin terasında ya da yakınında oturduğumuz kale bedeninde gezinmek için kendisinden izin de almış bulunuyordum.

Ve gene, bir genç kızın bir topluluk içinde yalnız başına bulunması gerektiği saatların dışında olmak koşuluyla, gezinerek ya da babamın bir arabasıyla arkadaşlarıma ve akrabalarıma oda hizmetçimle gidiyordum.

Felâketlerimin bütün nedeni bu uğursuz özgürlükten geldi, işte Mösyö, onun için size bundan sözediyorum, Tanrı bilir ya, keşke bu özgürlük verilmeseydi bana...

Bir yıl oluyor, az önce de söylediğim gibi Julie adındaki oda hizmetçimle Tuileries'nin, kendimi terastakinden daha yalnız sandığım ve içime daha temiz bir hava çekiyormuşum gibi gelen iki yanı ağaçlı loş bir yolunda gezinirken akılları beş karış havada altı genç yanıma sokuldular ve sözlerinin uygunsuzluğuyla beni de, hizmetçimi de fahişe dedikleri kadınların yerine koyduklarını gösterdiler.

Böyle bir sahneden çok fena tedirgin olduğumdan ve bundan nasıl kurtulacağımı da bilemediğimden kurtuluşu kaçmakta görüyordum

ki, benim gezintiye çıktığım saatlara hemen hemen denk düşen saatlarda sık sık rasladığım ve dış görünüşüyle namusluya benzeyen bir genç adam bu zor durumdayken oradan geçti.

«— Mösyö!» diye bağırdım. «Sizinle tanışmış olmak onuruna erişmiş değilim, ama hemen her sabah burada karşılaşıyoruz; beni yeterince görmüş olmanız sizde bir kanı uyandırmıştır, bir serüven kızı olmamakla övünürüm; beni evime götürmeniz ve bu haydutlardan kurtarmanız için hemen elinizi uzatmanızı rica ediyorum.»

Birçok nedenler beni bağlamış bulunduğundan, izin verirsiniz, genç adamın adını söylemeyeceğim. Sadece M..... demekle yetineceğim. Evet, M..... hemen koştu, beni saran serserileri bir yana itti, yanıma yaklaşmış olduğu zamanki aynı incelik ve saygıyla hata işlediklerini söyleyerek onları inandırdı, kolumdan tutup beni hemen bahçeden çıkardı.

Kapımıza gelmeden önce :

«— Küçük kanım» dedi. «Sizden burada ayrılmam daha uygun olur; sizi evinize kadar götüreceğim olursam, nedenini de söylemek gerekecek; bu yüzden belki de yalnız dolaşmanıza izin verilmeyecek, o zaman; onun için olup bitenleri gizleyin ve madem ki hoşlanıyorsunuz ve madem ki anneniz babanız izin veriyorlar, her zamanki gibi o ağaçlı vola gelmeğe devam edin. Ben oraya tek bir gün bile gelmemelik etmeyeceğim. Rahatınız kaçırıldı mı, buna karşı gelmek için canımı vermek bahasına beni her zaman orada hazır bulacaksınız.»

Böylesine ölçülü bir davranış, böylesine gönül okşayıcı teklif, evet bütün bunlar o zamana kadar göstermeyi hiç düşünmediğim bir ilgiyle bakışlarımı bu genç adama çevirmeğe yöneltti beni. Benden iki - üç yaş daha büyük olduğunu ve aynı zamanda sevimli bir yüze sahip bulunduğunu görünce teşekkür ederken kızardım, bugün felâketimin nedeni olan bu çekici tanrının ateş içindeki yüz çizgileri karşı koyacak vakit bulamadan kalbime kadar işledi.

Birbirimizden ayrıldık, ama M..... nin benden ayrılırken takındığı davranıştan, onun bende yarattığı etkinin aynısının benim de onun üzerinde yaratmış olduğumu görür gibi oldum.

Eve girip babamın yanına gittim, tabii hiçbir şey söylemedim ve orada raslanabilecek bütün tehlikelere beni karşı çıkarabilecek elimde olmayan bir duyu ile ... hatta hatta, belki de aynı adam tarafından kurtarılmak zevkine erişmek için ertesi günü aynı ağaçlı yola döndüm.

Belki size ruhumu büyük bir açıklık ve içtenlikle anlatıyorum Mösyö, ama siz bana karşı hoşgörülükle davranacağınıza söz verdiniz. Buna da ne kadar ihtiyacım olduğunu hikâyemin her yeni bölümü

gösterecektir; yaptığım sakıntısızlığın yalnız bu olmadığını göreceksiniz, acımanıza yalnız bu seferlik ihtiyacım olmayacak.

M..... ağaçlı yolda benden altı dakika sonra gözüktü ve beni görür görmez yanıma sokularak :

«— Dünkü serüvenin bir gürlütu yapıp yapmadığını ve bundan bir üzüntü duyup duymadığınızı sormak cesaretini gösterebilir miyim, küçük hanım?» dedi.

Ona hiçbir şey olmadığını, öğütlerini dinlediğimi, kendisine teşekkür ettiğimi, sabahleyin gelip böyle temiz hava alma zevkini hiçbir şeyin bozamayacağını belirterek övündüğümü söyledim.

M..... dürüstlikle dolu bir sesle :

«— Sizinle buluşanların şüphesiz en büyük mutluluğu duymalarında bir çekicilik buluyorsanız, ve ben dün gezintilerinizi tedirgin edebilecek birşeye girişmemenizi söze öğütlemek cüretinde bulduysam bana hiçbir şey borçlu değilsiniz aslında : Sizden çok kendi çıkarım için çalıştığımı söyleyebilirim küçük hanım.»

Bunları söylerken üzerime çevrilen bakışları öylesine bir duyguyla doluydu ki... ah Mösyö, felâketlerimi bir gün böyle tatlı bir adama mı borçlu olacaktım ben!

Ben de onun sözlerine dürüstlikle karşılık verdim, aramızda bir konuşmadır başladı, beraberce bir-iki dolaştık ve M..... bir gün önce kime hizmet etmek mutluluğuna erişmiş olduğunu kendisine söylemem için yalvarıp yakardı; bunu saklamakta bir sakınca görmedim, o da bana kim olduğunu söyledi ve birbirimizden ayrıldık.

Bir aya yakın bir süre hemen her gün birbirimizi görmeden edemedik Mösyö, ve kolayca tahmin edebileceğiniz gibi bu bir ay içimizdeki duyguları birbirimize açıklamadan ve her zaman aynı duyguları hissedeceğimizi birbirimize yemin etmeden geçmedi.

En sonunda M..... bir parktan daha az rahatsız edici bir yerde beni görmeğe izin vermeme için yalvardı.

«— Beybabanıza gitmeğe cesaret edemiyorum güzel Emilie» dedi. «Kendisini tanımak onuruna erişmiş olmadığımdan beni evine çeken nedenin ne olduğunu kısa süre sonra anlar, böyle bir davranış tasarılarımızı destekleyecek yerde belki de onlara çok zarar verir; ama sizden ısrarla istemek cesaretini gösterdiğim şeyi bana vermediğinizi görmenin üzüntüsüyle ölmemi istemeyecek kadar iyiyse, ilginizi esirgemeyip bana acıyorsanız size bunun yollarını gösteririm.»

Önce onu dinlemek istemedim, ama az sonra gevşeyerek söylemesini rica ettim. İleri sürdüğü şey şuydu Mösyö : Arcis sokağında terzilik yapan Madam Berceil'in evinde haftada üç defa buluşmamızı

istiyordu. Bu kadının sakıntı ve namusuna da M..... annesine olan güveni kadar inancı olduğunu belirtiyordu.

«— Mademki dediğiniz gibi yakında bir yerde oturan halanızı görmeğe gitmenize izin veriliyor, siz de bu halanın evine gidiyormuş gibi yaparsınız, gerçekten de kısa bir zaman için oraya giderseniz, orada geçirmeniz gereken zamanın geri kalanını da sözünü ettiğim kadının evinde geçirmeğe gelirsiniz; halanıza sorulduğunda kendisini görmeğe gittiğiniz gün gerçekten orada olduğunu söyleyecektir, demek ki önemli olan ziyaret zamanını ayarlamaktır, size karşı güven duyulur duyulmaz böyle bir denetlemeye bile gidilmeyeceğinden emin olabilirsiniz.»

Onu bu tasarıdan caydırmak ve sakıncalarını göstermek için ne kadar karşı koyduğumu size anlatmayacağım Mösyo. En sonunda yenilgiye uğradığıma göre karşı koymalarımın söz etmek neye yarar ki?

M..... ye her istediğini yapacağıma değgin söz verd'im, Julie'ye haberim olmadan verdiği yirmi altın da bu kızı ona iyice bağlayınca artık kendi yıkılmama kendim çalışmış oluyordum. Bu yıkılma daha da tam olsun diye, kalbime akan tatlı zehirle daha çok ve kana kana kendimden geçeyim diye halama bir yalan uydurdum, arkadaşlarımdan genç bir hanımın (o hanıma da bundan söz etmişim, o da gerekirse aynı şeyi söyleyecekti halama) evet sözü geçen arkadaşımın haftada üç defa beni François'deki locasına götürmek iyiliğinde bulunacağını, buna engel olmasından korktuğum için bunu babama açmadığımı, ama halamın evine gidiyorum diyeceğimi, halamın da bunu doğrulaması için yalvardım.

Biraz uğraştıktan sonra halam yalvarmalarına dayanamadı, benim yerime halamın evine Julie'nin gitmesini, tiyatrodan da dönerken uğrayıp onu aldıktan sonra beraberce eve dönmeyi kararlaştırdık. Halamı belki bin defa öptüm : tutkuların uğursuz körlüğü, yıkılmama yardımcı ettiği, beni mezarın yanına sürükleyecek olan şaşkınlığın kapısını açtığı için ona teşekkür ediyordum.

Sonunda Berceil'in evinde buluşmağa başladık; mağazası çok güzeldi, evi yollu yöntemliydi, kendi de tam bir güven duyulacağını sandığım kırk yaşlarında bir kadındı.

Heyhat, güven konusunda ona da âşığıma da çok güven bağlamışım... ah kalles adam, size itiraf etmek zamanı geldi artık Mösyo... onu bu uğursuz evde altıncı defa gördüğümde üzerimde öylesine bir etki yarattı, beni öylesine baştan çıkarmasını bildi ki zayıflığımı kötüye kullandı ve onun kolları arasında tutkusunun gözbebeği ve kendi kendimin de kurbanı oldum...

Ah acı zevkler, ne kadar gözyaşı döktürdünüz bana, ve yaşamı-

mın son dakikasına kadar ruhumu daha kim bilir ne kadar pişmanlık acısıyla parça parça edeceksiniz!

Bu uğursuz hayal içinde bir yıl geçti Mösyö, on yedi yaşına basmıştım; babam bana her gün evlenmeden sözediyordu, bu tekliflerini duydukça ne kadar titrediğimi anlarsınız, tam o sırada uğursuz bir serüven beni iyice battığım sonsuz bir uçuruma sürükledi en sonunda...

Şüphesiz bu Tanrının acıklı buyrultusudur, elinden kurtulamayacağı göstermek için asıl hatalarımı cezalandırmak üzere kabahatla hiçbir ilişkisi olmayan bir şeyin bu işe yaramasını istemiş olmalı Tanrı, yolunu şaşırın kişiyi her yerde izleyen Tanrının buyrultusudur bu...

M..... bir gün bana kaçınılmaz bir iş yüzünden beraber geçirmeğe alıştığımız tam üç saatlik zevkten yoksun kalacağını önceden haber vermiş, gene de buluşmamızın bitiminden birkaç dakika önce geleceğini, olağan davranışimde hiçbir değişiklik yapmamamı, Berceil'in evine her zaman gittiğim saatta gitmemi, ve zaten, babamın evinde yalnız başıma oturacağıma terzi kadınla ve kızlarıyla bir-iki saat daha iyi vakit geçireceğimi söyledi.

Âşığımin teklif ettiği şeye karşı hiçbir engel çıkarmayacağını sanacak kadar bu kadına güvenim vardı; beni çok bekletmemesini yalvararak oraya gideceğime söz verdim. İşini elinden geldiği kadar çabuk bitirip geleceğini söyledi, ben de oraya gittim; ah, benim için ne korkunç bir gün!

Berceil beni dükkânın kapısında karşıladı, her zaman olduğu gibi yukarı çıkmama izin vermedi.

Beni görür görmez :

«— Küçük hanım» dedi. «Mösyö M..... nin bu akşam buraya erkenden gelmeyişinden çok memnunum, kendisine söylemeğe cesaret edemediğim bir şeyi size açacağım, o burada olsaydı böyle birşey yapamazdık, bunu size söyleyebilmem için ikimizin de bir dakika dışarı çıkmamız gerek...»

Bu başlangıçtan biraz ürkerek :

«— Söz konusu olan nedir Madam?» dedim.

Berceil sözüne devamla:

«— Hiç, küçük hanım, hiç» dedi. «Önce yatışın, düşyanın en basit şeyi bu; annem gizli aşıktaşlığınızın farkına varmış, günah çıkartan bir rahip gibi kuruntuludur, akçeleri yüzüsuyu idare ettiğim bir cadalozdur. Sizi evime almamı istemiyor, ben de bunu Mösyö M..... ye söylemeğe cesaret edemiyorum, ama bakın ne düşündüm. Sizi hemen şimdi benim kadar güvenilir ve ben yaşta bir kadın olan

bir arkadaşına götürüp onunla tanıştıracacağım; Ondan hoşlanırsanız Mösyö M..... ye sizi oraya götürdüğümü, onun namuslu bir kadın olduğunu ve buluşmalarınızın orada geçmesinin çok iyi olacağını söyleyebilirsiniz; yok hoşlanmazsanız, ki böyle bir şeyin olacağını hiç sanmıyorum, bir dakikalık iş olduğundan davranışımızı Mösyö M..... den saklarsınız; ben de o zaman evimi kendisine açık tutamayacağımı söylerim. Siz de birbirinizi görmek için beraberce başka bir yola başvurursunuz.»

Bu kadının söyledikleri o kadar basit, sesindeki ifade o kadar doğal, güvenim öylesine tam ve benim yüreğim de o kadar temizdi ki istediği şeyi yerine getirmekte en ufak zorluk çıkarmayı düşünmedim; bize hizmete devam etmek imkânsızlığı içinde bulunduğunu söylüyordu, ben de bütün kalbimle buna üzüldüğümü söylüyordum, bunun üzerine çıktık.

Götüldüğüm ev aynı sokaktaydı, Berceil'in evinin altmış ya da seksen adım ötesindeydi. Dışardan hoşuma gitmeyen birşey olmadı, bir araba kapısı, sokağa bakan güzel pencereleri vardı, her yanı tertemiz yollu yöntemli bir evdi bu. Bununla beraber kalbimin derinliklerinden gizli bir ses sanki bu uğursuz evde garip bir olayın beni beklediğini bağırdı gibiydi. Her basamağı çıkışımda bir iğrenme duyuyordum, sanki her şey bana: Nereye gidiyorsun, mutsuz kadın, bu kalleş yerlerden uzaklaş, diyordu...

Bununla beraber oraya vardık, oldukça güzel bir sofaya girdik, kimsecikler yoktu, oradan da bir salona geçtik ama sanki arkada biri varmış gibi kapı birdenbire üzerimize kapandı... Ürperdim, salon çok karanlıktı, ancak yürüyebilecek kadar bir şeyler görülebiliyordu...

Üç adım atmamıştık ki iki kadının beni yakaladığını hissettim, o anda bir odanın kapısı açıldı ve beni yakalayan kadınlara: Soyun onu, soyun onu, buraya çıplak getirin, diye bağırarak iki kadının arasında elli yaşlarında bir adam gördüm.

Kadınlara beni yakaladığı zaman uğradığım şaşkınlık geçince ve aynı zamanda kurtuluşumun korku gösterisinden çok bağırıp çağırmaya dayandığını görerek alabildiğine çığlık koyvermeğe başladım. Berceil beni yatıştırmak için elinden geleni yaptı.

«— Bir dakikalık bir iş, küçük hanım» diyordu. «Biraz hatır sayarlık gösterin, yalvarırım size, elli altın kazandıracaksınız bana.»

«— Alçak cadaloz» diye bağırdım. «Benim onurumla kazanç sağlayacağını sanıyorsan aldanıyorsun, hemen beni buradan çıkartmazsan kendimi pencereden aşağı atarım.»

Kara ruhlu kadınlardan biri elbiselerimi üzerimden çekip alarak:

«— Kendinizi pencereden atarsanız avluya düşersiniz, biz de sizi

oradan alıp gene buraya getiririz, en iyisi duruma boyun eğmektir...» dedi.

Ah Mösyö, izin verin de bu korkunç şeyi ayrıntılarıyla anlatmayayım, bir anda beni çırılçıplak soydular, bağırmarımı barbarca sâkıntılarla engellediler ve beni, gözyaşlarımın hiç aldırmayan ve karşı koymalarımın alay eden, sadece kalibini parça parça ettiği mutsuz kurbanına karşı ilgi gösteren aşâğılık adama doğru sürüklediler; iki kadın hiç durmadan beni tuttular ve bu canavara teslim ettiler, ve orada her istediği yerine getirilen bu adam iğrenç ateşini oramı buramı elleyerek ve bir de pis öpüşlerle söndürdü sadece, namusuma da birşey olmadı böylece...

Çabuk giyinmem için bana yardım ettiler ve beni yeniden Berceil'in ellerine teslim ettiler. Bitmiştim, şaşkınlık içindeydim, kalbime kadar akan gözyaşlarımı donduran korkunç bir acı kaplamıştı benliğimi. Bu kadına öfkeli bakışlar fırlatıyordum...

Hâlâ bu uğursuz evin sofasındaydık ki Berceil müthiş bir şaşkınlık içinde :

«— Küçük hanım» dedi. «Yaptığım şeyin ne kadar korkunç olduğunu biliyorum, ama yalvarırım beni bağışlayın... bunu büyütüp yaymayı tasarlamadan önce hiç olmazsa düşünün ne olur; bunu Mösyö M..... ye söyleyecek olursanız istediğiniz kadar beni sürüklediler devin, bu öyle bir hata ki sizi hiç bir zaman bağışlamaz lekelediği onurunuzu ancak sizinle evlenerek onarma yoluna gidebileceğinizden en çok kollamanız gereken bir adamla bir daha yüz yüze gelmek üzere aranız açılır. Oysa az önce olup bitenleri ona söylemezseniz böyle birşey yapmayacağından emin olabilirsiniz.»

«— Peki neden beni bu uçuruma sürükledin mutsuz kadın, neden âşığımı aldatmamı gerektiren, ya da hem namusumu hem de onu yitirmeme yol açan böyle bir duruma soktun beni?»

«— Yavaş olun küçük hanım, olan oldu, bunun sözünü etmeyelim artık, vakit geçiyor, ne yapmamız gerekiyor ona bakalım asıl. Konuşursanız, mahvoldunuz demektir; ama tek kelime söylemezseniz evim size her zaman açık olacaktır, kimse sizi ele vermeyecektir, ve siz âşığınızla beraber olmakta devam edeceksiniz; görüyorsunuz ki, sırrınızı elimde tuttuğumdan Mösyö M..... nin bana kötülük yapmasına her zaman engel olabileceğim için küçük bir intikam sevinci sonuç bakımından hiç de umurumda değil, görüyorsunuz ki bu intikamın küçük zevki peşinden sürükleyeceği bütün üzüntülerin bedelini ödeyecektir...»

Ne denli alçak bir kadının eline düştüğümü anladığımdan, ve ay-

nı zamanda ileri sürdüğü nedenler ne kadar korkunç olursa olsun bunların gücünü de kavradığımdan:

«— Çıkalım, Madam, çıkaralım» dedim. «Beni burada daha fazla alakoymayın, tek kelime söylemeyeceğim, siz de birşey söylemeyin; benim için önemli olan alçaklıkları açığa vurmaktan sizinle ilgimi kesmeyeceğime göre sizi kendi çıkarıma kullanacağım, ama hiç olmazsa lâıyk olduğunuz şekilde sizden bütün kalbimle nefret etmek ve sizi aşağılamak zevkini tadacağım.»

Berceil'in evine döndük... M..... nin oraya geldiğini, Madamın acele işler yüzünden dışarı çıktığını, küçük hanımın da henüz gelmediğini M..... ye söylediklerini duyunca yeniden nasıl bir şaşkınlığa kapıldım ulu Tanrım, aynı zamanda evin kızlarından biri M..... nin benim için aceleyle yazdığı bir mektup verdi.

Kâğıtta sadece şunlar yazılıydı :

«— Sizi bulamadım, herhalde her zamanki saatta buraya gelemediniz, bu akşam sizi göremeyeceğim, beklemem imkânsız, yarın değil öbür gün muhakkak buluşalım.»

Bu mektup beni hiç yatıştırmadı, ifadedeki soğukluk hiç de hoş görünmemişti bana... beni beklememek, bu kadar sabırsızlık... bütün bunlar beni öylesine sarsmıştı ki anlatmak mümkün değil; davranışımızı farkederek bizi izlemiş olamaz mıydı, eğer bunu yapmışsa ben artık mahvolmuş bir kız değil miydim?

TÜSTAV

Halil İbrahim Bahar'ın ensesini örten saçlarının kendisine yakıştı-
ğını söyledim. Başını sıkıntıyla öne eğdi, «Kesecem.» dedi.

«Sak'ın ha! Aslanlara benziyorsun böyle.» dedim.

«Bedrin aslanları mı? Ben gidiyorum Buyrukçu, Taksime çıkaca-
ğım. Kâzım Bey hastaymış.» dedi. Kâzım Bey, esmer (bu yüzden ona
Kara Kâzım diyorlardı) kısa boylu, güleç yüzlü, hareketli, iyi yürekli,
bonkör, güzel içki içen, elli yaşlarında bir adamdı. Bana (Muzaffer
abi) diyordu, (Sayın Buyrukçu) diyordu. Millet Partiliydi. Bahar'la
Baykara Karahasanoğlu'nun yakınlarıydı. Ankara'da tanışmıştık.

«Kaçta dönersin?» dedim.

«On buçukta Beyazıt'tayım.» dedi.

«Bu akşam birlikte olamıyacağız öyleyse.» dedim. Perşembe ak-
şamları E Yayinevinde ya da Beyazıt'taki bir kahvede buluşmak, son-
ra da içki içmeye gitmek bir gelenek haline gelmişti. Bir masanın çev-
resinde saatlerce oturumuzdan, konuşmalarımızdan bir şeyler kalı-
yordu bize. Birbirimizin hikâyelerini, tutkularını, komplekslerini, özel-
liklerini, o zamana kadar saklı tutulmuş ama bilinçsizce yapılan' bir ha-
reketle ortaya çıkan garip yanlarını, karakterlerini, sanatla ilintili fikir-
lerini öğreniyorduk. Bahar, önce bir -haşlama- ister, sonra da bir şi-
şe votkayı Zühtü Bayar'la bölüşürdü. Kimi zaman midesinin, başının
çok ağrıdığını, bir gece önce fazla kaçırdığını ya da ertesi günü Po-
likliniği olduğunu, erkenden kalkması gerektiğini ileri sürer içmezdi.
Dokuz-dokuz buçuğa kadar bize arkadaşlık eder, hesabını öder, eli-
ni havaya kaldırarak giderdi... Birlikte içki içtiğimiz sıralarda tatlıla-
şır, bana gizlice yeni yazdığı şiirden birkaç mısra okur, bir Karadeniz
türküsü tutturur, başını yana düşürür, kemence çalıyormuşçasına sağ
elini ileri geri sallardı; ortada mangal, maşa ve cigara yokken man-
galdan maşayla aldığı ateşi cıgarasına götüren NAŞİT gibi.

Zühtü Bayar, rakıdan tiksiniyordu, suçlar gibi ellerini uzatıp, «Size acıyorum.» diyordu, «Bu rakı sizi mahvediyor.»

«Asıl votka berbat, adamı mankafa yapıyor. «karşılığını veriyordum.»

Öfkeliydi, atılgandı. Bilimsel bir konu açıldı mı hemen katılır ve saatlerce tartışırdı. Kaşları çatılır, yüzü ciddileşirdi. Konuşurken ellerini kullanırdı.

Günel Altıntaş, kavga ederler korkusuyla Zühtü Bayar'la oturmak istemez, Perşembe günlerini değiştireyim diye bana çatardı. «Sen gidip uyuyorsun, ertesi günü işe gitmek diye de bir meselen yok. Ama ben sabatı kalkamıyorum.»

İri yapısı, sevimli yüzüyle Baykara Karahasanoğlu belirdi kapıda. «Ula AYBIEM, ne edersun daaa.» dedi, ellerimi tuttu. Sesi kalın ve çizgiliydi. Her zaman gülmeyi kollayan bir sestti. Ankara'ya yaptığımız bir yolculukta arka arkaya yaptığım ve ortalığı kırıp geçirdiğim espri-ler yüzünden bana AYBIEM adını takmıştı.

«Kâzım Bey'e gidiyormuşsunuz?» dedim.

«Çok hasta. Dün gece sabaha kadar başucunda durdum.» dedi.

«Geçmiş olsun. Selâmımı söyle.»

«Olur.» dedi.

Bahar'ın işaretiyle kapıya koştu.

Cengiz Tuncer, Sungu Çapan, Talât Kılıç ve ben oturuyorduk E Yayinevinin sıcak odasında. Cengiz Tuncer, cetvelle bir şeyler çiziyordu. Sungu Çapan, eskizlerle uğraşıyordu. Öne eğilmişti, teypteki müziğe uydurmuştu kendini; başını sallıyordu habire, alışkanlıkla cigara yakıyordu ve kimseyle ilgilenmiyordu. Talât Kılıç bir keresinde «Canını sıkıyor mu bu müzik?» demiş, «Sıkılsam çalmam Arap Talât, ben müziği yaşıyorum, onun içindeyim.» karşılığını almıştı. «Oldun mu mosmor.» sözleriyle takılmıştı Talât'a. İyi, lâfı ağzında, kimseye taviz vermiyen, Yayinevine gelenlerin çoğunu sevmeyen, yerleşik ve çoğumuzun uymak zorunluluğunu duyduğu kurallardan hiçbirini umursamıyan, hayatını hayran olunacak bir bağımsızlık ilkesi üstüne kurmuş bir sanatçıydı. Bir süre Paris'te kalmıştı. Gene Yurt dışına çıkmak istiyordu. Sıkılmıştı. Uzun saçlıydı. Sakal, bıyık bırakmayı sevmez her gün tıraş olurdu.

Talât Kılıç, yerinde duramıyor, gidip salondaki gaz sobasında ellerini ısıtıyordu. Onun ne demek istediğini anlıyordum. Karnı acıkmıştı, midesi kazınıyordu. Hemen buradan çıkmalı, bir yere yerleşmeli, içkiye başlamalıydık.

Günel Altıntaş geldi, abartmalı bir sesle, «Meraba!» dedi.

«Meraba arkadaşım.» dedi Talât, elini yüzüne sürdü.

«Naber lan annadın mı?» dedim.

«Bombok annadın mı?» dedi, Sungu Çapan'a onu kızdırmıyacak bir biçimde takıldı. Sungu Çapan başını bile kaldırmadı, sallanmasını bozmadı. İlk tanıştıklarında aralarında çatışmaya doğru giden bir sür-tünme olmuş sonra hava kendiliğinden yumuşamıştı. Soyut'un mizan-paşı için Sait Maden'e gidecekti.

«Git gel öyleyse.» dedim. Soyut'un bu sayısı Pablo Neruda'ya ayrılmıştı.

Bir şey söylemeden gitti.

Cengiz Tuncer, ellerini masanın kenarına dayadı, sonra gözlerini yumruklarıyla oğuşturdu, gerindi. «Çay istiyormuşsunuz gibi bir de-dikodu var ortalıkta.» dedi.

«Ben isterim.» dedi Talât, «Şöyle demli, çok sıcak bir çay.» elini karnında gezdirdi, yüzüme bakarak geyirdi.

«Höst ayı.» dedim.

«Gaz.» dedi, «Açlıktan, Öğlen özeri şu kadar bir şey yedim.»

«Yeseydin bana ne, Allah Allah!»

«Bana bak Muzaffar Abdülgaffar.» dedi, üstüme yürüdü, tos vur-gibi başını uzattı.

«Sırnaşma be.» dedim.

Cengiz Tuncer, konuşmamızın bitmesini bekliyordu gülerек. «Sen?» dedi işaret parmağıyla beni gösterdi. «Teşekkür ederim.» de-dim, «Biliyorsun çay milletiyle başım hoş değil.»

«Bana iki tane gelsin.» dedi Sungu Çapan.

Tevfik efendiyi çağırırdı Cengiz Tuncer, «Bir.» dedi, kendini gös-terdi, «iki.» dedi, Talât'ı gösterdi, «iki tane daha.» dedi Sungu Ça-pan'ı gösterdi, «Sen de ne istersen söyle.»

«Dört çay söyleyecem.» dedi Tevfik efendi, «Sen içmiyecek mi-sin bir şey?»

«Hadî bana da bir orta şekerli kahve söyle. Oldu olacak.» de-dim.

Dışarda hızlı bir yağmur yağıyordu. Şırıltısını, caddeden geçen arabaların ıslak seslerini duyuyorduk. Rüzgâr ansızın camlara savur-du yağmur tanelerini ve camlar çiçek boğuzu bir yüze döndü. Bir ci-gara yaktım ve sabahtan beri yok etmeye çalıştığım halde başara-madığım sıkıntım bir öksürük gibi sıkıştırdı göğsümü. Eve bir sürü tasarılarla, hayallerle, izlenimlerle, yeni yeni buluşlarla gidiyor, masa-nın başına heyecanla oturuyor ama çalışamıyordum. Tutuluyordum. Elim-ayağım bağlanıyordu. Varlığım bir salyangoz örneği kendi içine kapanıyordu. Zihnim sere serpe yayılacağı, bilinen bilinmeyen bütün zenginliklerini sergileyeceği bir ortamı bulamadığı için irademim zorla-

masına karşı koyuyor, kasılıyor, bir tek sözcük bile sızdırmıyordu. Oysa yazacağım ne kadar çok şey vardı. Hikâyeler, romanlar, günlükler... Adını (İnce Hesaplar) koyduğum romanın seksen sayfasını yazmıştım. Ama bir gün radyoda Tarık Buğra'yla yapılan röportajdan Tarık Buğra'nın yıllar önce tefrika edilen bir romanının adının (İnce Hesaplar) olduğunu öğrenince asabım bozulmuş, yazma isteğim kırılmıştı; kaldırıp bir yana atmıştım. Romanın adını değiştirmem gerekiyordu. Oysa (İnce Hesaplar) ne kadar uygundu. Bir ara «Öyle, adını değiştirmeden, Tarık Buğra'nın romanını bilmezlikten gelerek yazmaya devam edeyim.» dedim ama sonra kızdım kendime. Eleştirdiğim kişilerin durumuna düşmemeliydim. (Korkunun Parmakları) adlı kitabım yabancı bir filmin adına monte edilmişti. Şahap Sıtkı, (Acı) adlı kitabımı yok sayarak kitabının adını (Acı) koymuştu. Yılmaz Güney, (Acı) adlı bir film çevirmişti beni aklının kıyısına bile getirmeden... İşte o günden beri, sevdiğim, yeni bir şeyler denediğim romanıma karşı bir soğukluk duymuştum; elimi süremiyordum. Bu soğukluğun benden ne zaman uzaklaşacağını romanla aramdaki barışın ne zaman imzalanacağını ve beni tekrar çağıracağını bilmiyordum. Gülüyordum ama içimden gelmiyordu bu gülme. Sahteydi. Scurmurtmamak, arkadaşlarımı kızdırmamak için gülüyordum. En küçük bir biçimsizlik gözüme ilişti mi kan tepeme çıkıyor, oğluma, karıma, bas bas bağılıyor, kapıyı çarpıp çıkıyordum ya da - kendimi - hayvanlaştırmak için - bir meyhanede alıyordum soluğu. Ama hayvanlaşmıyordum, acılarım bin kollu bir ejderhaya dönüşüyordu. Varlığımın karanlık çukurlarındaki sıkıntı solcanlarını çoğaltma olanaklarını arıyarak, kıvrınmalarını, benliğimden kopardıkları et parçalarını kemirmelerini seyrederek geçiriyordum günlerimi.

Bir cigara yaktım. Kibriti ortasından bölerek tablaya koydum.

Yağmur kamçı gibi şaklıyordu dışarda.

Milliyet gazetesini açtım, okumaya başladım.

İzmir ve çevresinde önceki gece başlayan ve sabaha kadar süren aralıksız yağmurlar nedeniyle Alsancak, Güzelyalı, Hatay, Bornova, Basmane, Kahramanlar, Buca, Şehitler, Halkapınar, Tepecik, Mersinli, Şirinyer, Altındağ ve Boğaziçi semtlerinde bine yakın ev oturulmaz duruma gelmişti.

Telefon çaldı. Cengiz Tuncer, isteksiz isteksiz uzandı. «Alo.» dedi, gülümsedi, «Tanrı seni korusun, yapacak bir şey yok.»

Saatte seksen mil hızla esen fırtına ve sürekli yağışlar yüzünden Melez ve Halkapınar çayları istinat duvarlarını yıkarak taşmıştı. Şarap ve İspirto ile Basma fabrikaları, Temizlik İşleri Müdürlüğü sular altında kalmıştı. Yüksekliği birbuçuk metreyi bulan sular bu işyer-

lerindeki malların çoğunu sürükleyip götürmüştü. Sümerbank Basma Sanayii Müessesesinin depolarında ve açıkta bulunan 600 ton kadar pamuk sellerden zarar görmüştü. Mehmet Doğan geldi aklıma. Seller ona da zarar vermiş miydi acaba? Bir süre önce E Yayınevine uğramış ama görüşememiştik. Şu anda hemen İzmir'de olmak, kirli, çamurlu sularla örtülü alanları Mehmet Doğan'la birlikte dolaşmak gibi bir istek belirdi içimde.

Melez çayının taşması sonunda Yeşildere semtindeki gecekonduardan bazıları yıkılmış, Şehitler'de İsmet Karataş adlı bir vatandaş sulara kapılarak boğulmuştu.

Yenikapıda, bizim oturduğumuz Beşikçi sokağının arkasındaki sokakta bize uzaktan akraba olan (Manastır Beyleri) nden Gani Bey oturuyordu. Gani Bey'in yetişkin kadife gözlü bir evlâtlığı vardı. Dilsizdi. Gani Bey'in Üniversitede okuyan yeğeni Rasim haftada iki kere dayısını ziyarete gelirdi. İşte bu gidiş gelişler sırasında kızla işi pişirivermişlerdi. Bir sabah herkesi heyecanlandıran bir haber dolaşmaya başladı. «Gani Bey'in evlâtlığı doğurduğu çocuğu kuyuya atmış.» Koşuyorduk ama inanamıyorduk. Nasıl olurdu? O dilsiz, yüzünde bir melek temizliğini yaşatan kız bu kirli işi nasıl yapabiliirdi? Peki gebeliğini nasıl saklamıştı? Evdekiler biliyor muydu? Yoksa onlar mı doğan çocuğu boğması için zorlamışlardı? Evin içi, önü, ana-baba günüydü. Polisler, İtfaiyeciler girip çıkıyor, birilerine buyruklar veriyor, kalabalığı uzaklaştırmaya çalışıyorlardı... Sarıncıtan otuz-kırk santim boyunda, yumuk yumuk bir erkek çocuğun ölüsünü çıkarmışlar ve anasına göndermişlerdi. Gürültü patırdı dinmiş, bir anda her yanı derin ama ürkütücü bir sessizlik kaplamıştı. Gözler anaya, çocuğu anaya götüreren itfaiyeciye dikilmişti... Ana çığırından çıkmış gözlerle çocuğa baktı baktı, çenesi büzüldü, buruştu, yüzü karmakarışık oldu ve çocuğu kaptığı gibi göğsüne bastırdı, ikinci kata çıkan merdivenlere koştu.

Melez çayının üzerindeki tahta köprüler çökmüştü. Suların uğultuyla ve sel halinde aktığı yollarda trafik aksamış, gece uçak seferleri yapılamamıştı. İzmir radyosu verici istasyonuna enerji nakleden hatlarda başgösteren arıza yayını aksatmıştı. Radyo, 4 saat 18 dakikalık bir aradan sonra ancak 10.13 de normal yayınına başlayabilmişti. Yağmurlar, Büyük ve Küçük Menderes ırmakları ile Gediz ırmağını yer yer taşımış, Ege ovasında göller meydana getirmişti. Söke ve Söke ovası pırıl pırıldık kızgın güneşin altında. Söke'nin asfalt döşeli caddelerinden birinde Halil Kocagöz'le yürüyorduk. Şişman ve sevimliydi. Bana Söke'yi anlatıyordu. Pamuklarına bir şey olmuş muşydu? Karısı Sevi'nin konukseverliği unutulur gibi değildi. Çocukları kimbilir

ne kadar büyümüşü? Samim Kocagöz ne yapıyordu acaba? Geçenlerde radyoda sesini işitmiş, sevinmişim. Heyecanlıydı. Çabuk çabuk konuşuyordu. Yıllardır görüşmemiştik.

Yağmurlar İzmir ile pek çok yerin bağlantısının kesilmesine sebep olmuştur. Foça, Milâs, Marmaris, Pınarbaşı ve Kiraz'la telefon görüşmeleri yapılamıyordu.

Marmaris'in boğucu sıcaklığında terlediğimi, soluk alamadığımı hissettim. Tuzlu denizi ılık, güneşi kavurucu, insanların yüzleri Mitolojikti. Halil İbrahim Bahar'a Marmaris'i anlatan bir kart yazmış ama postaya vermemiştik. «Şimdi iskeledeydim. Su dupduru. Balıkların gölgelerini seyrediyorum. Kulağıma uzaktan motor pat patları geliyor.» diyordum bir yerinde.

Meteoroloji yetkilileri bir gece içinde İzmir ve çevresine düşen yağış miktarının metrekarede 93 kilogram olduğunu bildirmişlerdi. Antalya'da (göktaşının düştüğü büyük bir çukuru andıran Antalya'da) saatte 110 mil hızla esen rüzgâr, can ve mal kaybına yolaçmıştı. Antalya'dan Konyaaltı'na gitmekte olan 06 plâkalı, mavi renkli Şevrole marka bir otomobil, denizden kudurmuş gibi kıyıya saldıran korkunç dalgaların etkisiyle derinlere sürüklenmişti. 18 yaşındaki Hüseyin Yıldız, camları kırarak kurtulmuş, adları Hakkı ve Birol olan öteki iki kişi otomobille birlikte kaybolmuştu. Akdenizi kasıp kavuran fırtına kıyıda ne kadar sandal, motor varsa batırılmış ya da parçalamıştı. Gemiler, Adrasak tabii limanına sığınmışlardı. Fırtınadan elektrik direkleri devrilmiş, şehir uzun bir süre karanlıkta kalmış, Antalya radyosu susmuştu.

Cengiz Tuncer, «Öpüldünüz.» dedi telefonu kapadı.

Güneydoğuda karakış hüküm sürüyordu. Diyarbakır - Urfa yolu önceki gece yağın karla kapanmış, kara saplanan 50 ye yakın araç Karayolları ekiplerince kurtarılmıştı.

Çaylar geldi ve başlar dumanı kıvrıla kıvrıla tüten bardaklara eğildi, sıcaktan korkan dudaklar ürkekçe bardakların kenarına yapıştı, ilk yudumlar sesli sesli alındı. Sungu Çapan'la Talât Kılıç birer cigara yaktılar. Ben kahveme bir iki damla su döktüm ve soğumasını bekledim. Bitlis'te kar kalınlığının şehir içinde 130 şehir dışında 160 santimetreyi bulduğu bildirilmekteydi. Bitlis'in ilçeleriyle bağlantısı kesilmiş, haberleşme geniş ölçüde aksamıştı. Enerji nakil hatlarındaki arıza giderilemediği için Bitlis şehri 4 günden beri karanlıktaydı. Isı sızırın altında 15 dereceye düşmüştü. Grip salgını başlamıştı. Fırlatım gazeteyi elimden. «Hayrola?» dedi Cengiz Tuncer.

«Haberler kötü.» dedim, kahvemi höpürdeterek içmeye koyuldum.

«Buyrukçu'nun çıkışları da fena değildir yani hoca.» dedi Sungu

Çapan gülmeye başladı.

«Yağmurlar duman etmiş ortalığı... Şehirler karanlıkta, salgın hastalıklar.» dedim.

Cengiz Tuncer, sağ elini ileriye uzattı, top oynuyormuş gibi. «Sakin ol, sakın, bakalım.» dedi, «Sen büyüyünce ne olacaksınız?»

«Korku.» dedim.

«Bildin, tebrik ederim, yak bir sigara.» dedi Cengiz Tuncer, kendisi sigara içmediği halde gelenere sunmak üzere çekmecesinde sakladığı pahalı sigaralardan birini uzattı.

Günel Altıntaş, koltuğunun altına sıkıştırdığı kahverengi bir zarfla geldi, «Tamam.» dedi, «Gidebiliriz.»

«Yağmurla Gelen Adam'ı gördün mü sen?» dedim.

«Bana bir daha kimsenin Caharles Bronson demesini istemiyorum azizim.» dedi sertçe ve başını önüne eğdi.

«Neden?» dedim.

«Gördüm o herifi. Eğri yüzlü, vahşi, çirkin biri... Ben o kadar çirkin değilim.»

Saçları, bıyıkları, yüzü aynen Charles Bronson'a benzediği için ben ona Türkçe okunduğu gibi (Caharles Bronson) diyordum. Bahar da Zühtü Bayar da öyle diyorlardı.

«Şimdi gördüğün Caharles Bronson elli yaşındadır. Sen de elli yaşına gelince onun gibi olacaksınız.» dedim.

«Ben öyle olmam.» dedi.

Paltomu giydim. Talât pardesüsünü külhanbeyler gibi omuzlarına attı.

«Gidiyorsunuz demek?» dedi Cengiz Tuncer.

«Vakti kerahat geldi.» dedim.

«Tanrı sizi korusun.» dedi Cengiz Tuncer.

«Tanrı sevenleri korur.» dedim.

Cengiz Tuncer'le Sangu Çapan'ı bol ışığın aydınlattığı ılık odada bırakarak merdivenlerden indik. Yağmur dinmişti ama hava soğuktu. Kaldırımları ince bir tabaka halinde kaplıyan tahin rengi çamurları paçalarımıza sıçrata sıçrata yürüyorduk. Ortalıkta bir -Ramazan- tenhalığı vardı. Saat henüz beşti ama ortalık kararmış şehrin bütün lâmbaları yanmıştı. Gergin, ıslak şemsiyeler karanlıkla ışığın meydana getirdiği acayip renk denizinde kapkara mantarlara benziyordu. Yanımızdan geçenlerin yüzlerini ancak bir dükkândan dışarıya vuran ve otomobil farlarından fıskıran kuvvetli ışıkların altında görebiliyorduk. Sarılık hastalığına yakalanmış gibi korkunçlaşıyordu o zaman. Ölüleri andırıyorlardı. Belleğim hızla bu resimleri çekip üstüste yığıyor belki de bir daha hiç karşılaşmıyacağım bu insanlara acındırarak duyguları

kırdatıyordu. «Zavallılar! Milyarlarca kişi sizin doğduğunuzu bilmediği gibi öldüğünüzü de bilmeyecek.» diye söyleniyordum.

Çağaloğlu'ndaki Eczanenin önünde (yazları ordan geçerken burunumu tıkarım hep, ilaç kokar çünkü) Hayati Asilyazıcı'yla karşılaştık.

«Oooo!» dedi, «Nereye böyle cümbür cemaat?» güldü, gözlük camlarını delip geçen sevimli bakışlarını yüzlerimizde dolaştırmaya başladı.

«Nereye olabilir? Meyhaneye.» dedim.

«Ne güzel... Çok iyi yapıyorsunuz çocuklar.» dedi Hayati Asilyazıcı, özlemlili bir sesle. Bazı şeyleri yapmak istediği halde çeşitli engeller ve zorunluluklar yüzünden yapamadığı - şeylerin - sıkıntısı bir an belirip kayboldu beyaz yüzünde.

«Gelsenel!» dedim.

«Nerede? Şimdi matbaaya gidiyorum. Matbaa bir dert, kâat işi bir dert.»

«Bir akşam seni kapıp götüreceğim.» dedim.

«Olur.» dedi Hayati Asilyazıcı, «Biraz rahatlıyayım da. Günel, nasılsın?»

«İyi olmak ihtimali varsa iyiyim.» dedi Günel, güldü.

«Sen nasılsın Talât?»

«Eh işte.»

«Yahu çocuklar, sık sık gelin de görüşelim be.» dedi Hayati Asilyazıcı, ellerimizi teker teker sıktı, iki adım sonra döndü, «Yarasın.» dedi gülerek, el salladı.

El salladık.

Nurer Uğurlu'nun çalıştığı hanın önünde onaltı yaşında, tombul, sarışın, ay parçası gibi bir kız gördüm. İçim gitti... Dönüp dönüp baktım, bakmaktan boynum kırılacaktı. Cigaraya yeni başladığım ve sigara içmeye doyamadığım dönemde Varvara ile tanışmıştım. Ondört yaşındaydı. Tombuldu. Simsiyah gözleri ışıltı ışıltı yanardı geceleri. Bir utancın sürekli baskısı altındaymış gibi beni görünce yanakları al al olurdu. Yüz metre öteden ayak seslerimi işitir, hemen cama koşar, dudaklarıyla bir öpücük yollar, önünden geçeceğim sırada kapıyı açardı. Randevulaşırdık... Babasıyla ablası çalıştıkları gömlekçi atölyesinden saat onbirde dönerlerdi. Herkesin yemeğe oturduğu, sokaklardan el-ayağın çekildiği bir sırada kapıyı hafifçe örter, önüm sıra yürürdü. Deniz kıyısındaki kör hata çekilen yük vagonlarının dikdörtgen gölgesine oturuyorduk. Kolumu omuzuna atardım. Kumral, hafif dalgalı saçlarını avuçlardım, çekerdim, canınım acıttırdım. «Yapmaaaa!» derdi ve kolumu çimdirdirdi... - Yapma - sözcüğü, çimdirme, beni deliye döndürdü. Kucaklardım. Kendinden geçinceye kadar öperdim.

Sonra bir kadının yüzündeki çillere benzeyen yıldızlara bakardık. Fısıf fısıf konuşurduk. Bütün gün onu düşünmüştüm. O da beni düşünmüştü. Ayak seslerimi işitinceye kadar sıkıntıdan çatlamıştı ama işitir işitmez sevinmiş, heyecanlanmıştı. Beni seviyordu. Ben de onu seviyordum... ve makine gibi konuşuyordum o mahallede kimsenin bilmediği renkli, büyüleyici bir dille. Cümleleri her bitirişte ellerimi avuçlarının arasına alıyor, öpüyor, «Seninle övünüyorum.» diyordu.

Üç yıl, gece gündüz... «Şöyle biraz ilerden yürüsene yahu. ayaklarımı çiğniyeceğim.» dedim Talât Kılıç'a, arkasından ittim.

«Dur lan, karnım kazınıyor zaten,» dedi Talât Kılıç.

«Sen yemekten başka bir şey düşünmez misin oğlum?» dedim.

«Yemek, içmek, sevişmek... Bunlardan daha önemlisi var mı yeryüzünde?» dedi.

«Var.» dedim, «Yana çekilmen.»

Yürüyorduk ama nereye gideceğimizi bilmiyorduk. (Buluş) Ramazanda çalışmamıştı. Restore edilmişti. Ahmet Bey, bu iş için harcadığı paraları bir an önce çıkarmak amacıyla mezelere, yiyeceklere yüzde yüz zam yapmıştı. Halil İbrahim Bahar'ın eski kasabı Ali Bey dört-beş ay önce bir lokanta açmıştı. Temiz, aydınlık bir yerd. Vitrinde bir piliç pişirme fırını vardı. Şişlere geçirilmiş sarıya çalan renkleriyle kafaları, ayakları kopuk, büzülmüş gibi duran piliçler, elektrikliğin gözalcı ateşi karşısında durmadan dönüyor, yavaş yavaş kızarıyor ve iri yağ damlaları aşağıdaki gölcüğe damlıyordu. Ben sevmiyordum... beyaz tarafından bir lokma, o da üstüne karabiber ekilmek şartıyla. İçerisi çiğ piliç kokuyordu. Haftada iki kere Trabzon döneri yapılıyordu. Şişler, pizolalar, biftekler, köfteler nefisti ama içki ruhsatı alamamıştı henüz. Rakılara su katmazsak, gürültü yapmazsak izin veriyordu içmemize... etlerin hatırı için bu işkenceye katlanmaya razıydık. Son günlerde bundan da vazgeçmişti. Haklıydı. Biz gerekeni yapıyorduk ama şişeden bardağa dökülür dökülmez ortalığı kaplıyan ve açık kapıdan dışarıya taşan koku orada içki içildiğini hissettiriyordu. Bizi örnek göstererek başkaları da istiyordu. «Votka, bira içerseniz oturun, başımın üstünde yeriniz var. Ama ruhsat alıncaya kadar rakı içmiyeceksiniz.» demişti Ali Bey ve Belediyecilerin Beyazıt mintikasını kontrol altında tuttuklarını, ansızın baskın yaptıklarını anlatmıştı.

Varara'nın gözleri gözlerimin içindeydi. Elimi dokundurur dokunduramaz titriyordu.

«Sormak ayıp olmasın ama nereye gidiyoruz?» dedi Talât Kılıç.

«Gidiyoruz bakalım.» dedim.

«Adara Kebabevine gidelim mi? Tam havası.»

«Çok kalabalıktır şimdi.»

«Hem ucuz hem de temiz ama.» dedi Talât Kılıç.

Nuruosmaniye camii'nin içinden geçip Kapalıçarşıya girmedik, dirseği kıvrılıp Çemberlitaş'a yöneldik.

«Baksana omuz omuza.» dedim.

Vezirhan'ın altındaki balıkçı balık kızartıyordu. Birkaç kere ikinci kattaki pis odada, karlı buzlu havalarda dona donu rakı içmiştik. Sınirlerim gevşemiş, ellerim ayaklarım saatlerce titremişti. Aynı şey olacakmış gibi bir korku içindeydim ve Talât'ın kızartılan balıklara iştahla bakmasına, yalanmasına aldırmadan yürüdüm. «Burası Vezir handır.» dedim Günel Altıntaş'a.

«Özelliği ne?»

«Özelliği katil bir handır.» dedim.

«Nasıl yani? Anlamadım.»

«Damında biriken topraklar bir gün kaydı ve sokaktan geçen iki kişiyi öldürdü.»

Yukarıya baktı. Şimdi onarılmıştı.

«Bir sevgilim vardı, bu hanın içinde oturuyordu.»

«Bu güzel işte... anlat.»

«Kim o?» dedi Talât, «Ben tanıyor muyum?»

«Tanırsın elbet. Sarışın, Marilyn Monro'ya benzerdi ama ondan daha güzel, daha kıvraktı.»

«Hatırlıyamadım.» dedi.

«Babası otobüslerde biletçilik yapardı. Dört kardeşiler.»

Talât düşündü düşündü, çıkaramadı.

«Hanı canım sonradan Kemal adında bir afiş ressamıyla evleneceği sırada nikâh memurunun önünden kaçtı.»

«Böyle bir şeyi hatırlar gibiyim... Şu kambur ressam mı?»

«Hah; o... Tam üstüne bastın.»

«Kız bir türlü gözlerimin önüne gelmiyor.» dedi Talât.

«İyi ki gelmiyor, yoksa çiğ çiğ yersin.» dedi Günel Altıntaş, güldü.

«Bu güzel kaçtı işte,» dedi Talât.

Gözlerim hanın kapısına dikilmişti. İçi küçük küçük imalâthanelerle, atölyelerle, köylerden gelen ve yerleşecek başka yer bulamıyan yoksullarla doluydu. İzmir'deki (Aile Evleri) ni hatırlatıyordu... Ayten'di kızın adı. On yedi yaşındaydı. Saçları güneş ışınlarından, yüzü bütün dünyanın pembe güllerinden, gözleri dünyanın kara etini örten sonsuz yeşilliklerden meydana gelmişti. Beli benim boynumun kalınlığındaydı. Kalçaları, iri bir Bursa şeftalisi yuvarlaklığında ve dolgunluğundaydı. Buğulu buğulu bakıyordu. Gülmemesi hem kırık,

hem istekli, hem kararsız, hem korkak hem de atılgandı ve yüzünü kuşatan hüzünlü fon üzerinde yayılıyordu. Bana ilgi duyan kızların, -tereddütsüz söyleyebilirim- en güzeliydi. Hatta milyonlarca insanın hayatına giren, kıralıçe seçilen güzellerden de güzeldi. Dünyanın yüzüncü harikasıydı. O geçerken kıyamet kopardı. İtişmeler, kakışmalar, boğuşmalar olur, kapılar, pencereler hızla açılır, kafalar ileriye uzatılır, ağızlardan salyalar akardı ve salyaların aktığı bu ağızlar gittikçe uzaklaşan Ayten'in arkasından, dengesini yitiren beyinleri o anda ne imal etmişse, duyguları, istekleri telâşla ortaya ne koymuşsa kusarlardı. Tam o sırada ben çıkardım karşısına dururdu. «Sennnl!» derdi sesi olmiyan bir sesle. Delikanlılar kıskançlıklarından delirirlerdi, göğüslerini yumruklarlar, başlarını birbirilerinin başlarına, duvarlara vururlar, «Ye onu ye... Tek dal.» diye bağırlardı.

«Burada dünyanın bininci harikası oturuyordu.» dedim.

«Sen iyi adamsın ama bazan çok abartıyorsun... Biraz romantiklik var sende.»

«Herkeste var.» dedim, «Talât tepeden tırnağa kadar romantiktir.»

«O romantik değil aşıktır,» dedi Günel Altıntaş, deminki gibi kahkahayla güldü.

Beni otuz metre öteden görse hemen yüzündeki pembelik çoğalır, ayakları birbirine dolaşır, büyümlü ışıklar saçan gözlerini gözlerime diker, hayalden yollarda kayar gibi yürüyerek yaklaşır, yanıma gelince dururdu. «Merhaba.» derdim. Karşılık vermez, hemen kolunu gösterirdi. Koluna girerdim, Bakışlarını gözlerimde dolaştırdığı, yüzümden hiç ayırmadığı, bu durumda bastığı yeri bilmediği için onu bir amayı götürür gibi götürürdüm. Arkamızdan ısıklar çalınırdı. «Delirmiş bunlar.» derlerdi, «Kara sevdalılar.» derlerdi, «Artist bunlar, filim çeviriyorlar.» derlerdi.

Hep Marilyn Monro'yu hatırladım onunla olunca. Marilyn beynime, gözlerime çöreklenirdi. Biri hayal biri gerçektir.

Ağlar gibi konuşurdu.

İki yıl dopdolu geçti. Sonra bir gün birden burnum büyüdü, edebiyatta bazı başarılar kazandım ve Ayten'i basit bulmaya, entellektüel, birkaç yabancı dil bilen, eserlerimi bildiği dillere çevirebilecek yetenekte.. ve ayrıca bana tapan bir kadın aramaya başladım. Ah eşşek kafa!.. Ah benim hem dostum hem de düşmanım olan gururum. -İşe yaramaz, kaliteli değil, ilerde açtım çekersin- dediği öyle büyük fırsatları kaçırttı ki -onu- varlığında hâlâ nasıl barındırdığıma şaşıyorum. Biliyordum. Çok beğendiğim birisine yaklaşırsam -onu- uzun bir süre terkedecektim. -O- da bunu seziyor, dört nala giden bir atın

gemlerinin çekilmesi ve durdurulmak istenmesi gibi beni çeşitli bahanelerle durduruyordu. Kötüydü o insan. Bana uygun değildi.

İnanıyordum ben de aptal gibi. Hemen boyunduruğu altına giriyordum ve yüreğim kaybettiği güzelliklerin acılarıyla çalkalanırken gururumun zedelenmemesiyle övünüyordum... Benim gibi sersem bir bekçiye kimi zaman söz geçirtemeyeceğini anlayınca kendine bağlı şubelerden biri olan -alınanlığı- kullanıyordu. En iyi niyetli bir davranışı, bir sözü, yanlış yorumlatıyordu bana.

Ayten'i bıraktıktan epey sonra ne kadar büyük bir yanlışlık yaptığımı anlamıştım ama iş işten geçmişti.

O entellektüel kadını da bulamamıştım.

«Çabuk yürüyün.» dedi Günel Altıntaş. «Yağmur bastıracak gibi.»

«Arap kızının meyhanesine gidelim.» dedi Talât.

«Ben de öyle düşünüyorum.» dedi Günel Altıntaş.

(Arap kızı) bizim dairenin odacılarındandı; Çukolata rengindeydi, siyah saçları kıvrır kıvrırdı, yüzünün derisi gergindi. Bir sürü çocuğu aynı yerde çalışan beyaz bir kocası vardı. Malulen emekliye ayrılmış, daha önce emekliye ayrılan bir memurla ellerindeki paraları birleştirerek Büyük Langa'da, kahveci Hasan'ın oğlu çocukluk arkadaşım Necip'in sahip olduğu bir apartmanın altındaki lokantayı kiralamış, üçüncü sınıf bir meyhane haline getirmisti. Memurlar, odacılar hem bu eski arkadaşlarına yardım etmek hem de kendi evlerine benzeyen bir yerde içki içmenin rahatlığını yaşamak için sık sık geliyorlardı; dairedeki -hayat-ı bol bol dedikodulu yaşantıyı tekrar ederek söylenemeyecek gibi olan her şeyi çekinmeden söyliyerek sürdürüyorlardı. Etlere taze, mezeler güvenilirdi. Müşteri çeksün diye Nevin adlı bir garson çalıştırıyorlardı.

Çoluk çocuk, ana, koca sabahtan akşama, kapanış saatine kadar meyhanedeydi.

«Peki, gidelim bakalım!» dedim, «Talih ne gösterecek.»

İsmet Zeki Eyuboğlu'na rasladık Marmara sinemasının önünde. Omuzlarını kaldırmıştı. Ağır ağır Ali Bey'in lokantasına gidiyordu. «Nereye?» dedi.

«İçecek bir yer arıyoruz.» dedim.

«Ali Bey'e gelsenize.» dedi.

«Rakı vermiyor. Onunla mı uğraşacağız?» dedi Talât.

«Tabii vermez. Çok gürültü yapıyorsunuz. Şikâyetçi.»

«Biz mi gürültü yapıyoruz?» dedim, «Onbeş-yirmi günde bir uğruyoruz.»

Güne'yi gösterdi İsmet Zeki Eyuboğlu, «Onlar.» dedi, «Her akşam orda. Hadi eyvallah!»

Fırından taze bir francala aldım, kâğıda sardırdım. «Özendim, bir lokma ver şurdan.» diyen ve elini uzatan Talât'ın eline vurdum, «İştahını lokantaya sakla.» dedim. Sövdü. Yağmur çiselemeye başladı. Akşamları oturduğumuz, öğrencilerin ders çalıştıkları (Hasıraltı) kahvesini yıkmışlardı. Tahtalar, demirler, tuğlalar öbek öbek istif edilmişti. Baktım baktım, «Burası da gitti.» dedim, «Yalnız anılarda ve benim günlüklerimde kaldı.»

«Yaşanan her şey yaşandığı andan itibaren anlaşıyor.» dedi Günel.

«Bir de yaşanan şeyleri besliyen kaynaklar var. Onlar kimi zaman hiç kurumuyor ama ticarethanelerin çoğu bir süre sonra kimlik değiştiriyor, dolayısıyla anıları besliyen kaynak olmaktan çıkıyor.» dedim.

Günel, sağdaki oyun salonunun yerini gösterdi, «Turgut burasını yeni yaptırmıştı.» dedi.

Zühtü Bayar, Halil İbrahim Bahar ve ben oturuyorduk. Sıcak bir Ağustos akşamıydı. Kırlangıçlar sert çizgiler çizerek dolaşıyorlar, Patrona Halil hamamının, Üniversite'nin saçak altlarına dalıp çıkıyorlardı. «Ve kırlangıçlar havada kara kurşunlar halinde uçuşuyor, havayı deliyor, bir yandan da deldikleri yerleri dikiyorlardı.» demişti Halil İbrahim Bahar.

(Geçen sayıdan)

ALTI

— Seyit, oğlum, dalga geçme!

— Yok be usta, dalga malga geçtiğim yok.

Seyit, yeni bir bardak alıp tezgâhta kesiyor, sonra taşa tutuyor. Sonra bir tane daha, bir tane daha.. Yüzü çatık, elleri biraz gönülsüz çalışıyor. Murat usta yanına yaklaşıyor.

— Alınma be oğlum, ben seni bilirim, tazı yetişemez peşinden canın isterse. Ne var ki, bu herifler yer arıyor seni başlarından atmaya. Hani onun için dikkat et diyecektim. Tut ki, böyle olmadı, o zaman da akortun düşer. Yazık değil mi?

— Sağol usta. Biraz keyifsizim de bugün.

Az ilerde çalışan Yunus kalfa söz atıyor:

— Copi pu kez kafadan yedu daa. Ha o kolây toparlânamaz.

— İşine baksana sen! Ne copu be? Copu yiyeli üç ay oldu. Copu değil, ayvayı yedik bu kez.

Yunus kalfa Trabzon'lu. Boncuk gözlü, kırmızı yüzlü, kanca burunlu. Sağa sola takılmadan edemez. Başı belâya da girer ara sıra, bu yüzden. Neşesine diyecek yoktur ama. Gülüyor şimdi de.

— Poşversene uşak, ha piz doğduğumuzda yemişüz ayvayı daa, yenulde değü!

Murat usta tez atılıp bölüyor konuşmayı:

— Keşin artık, yemek arasına az birşey kaldı. Çeneyi o zaman çalın.

Seyit içini çekiyor, elindeki bardağı kesilenlerin yanına koyuyor. Uzanıp yeni bir bardak alıyor. Taşa tutuyor, sonra parmaklarını bardağın ağzında çarçabuk gezdirip yokluyor. Bardağı bırakıyor. Mendilini

çıkartıp alındaki terleri siliyor. Eylül ortası olmasına karşın, hava dışarda çok sıcak. Soğuk - kesme tezgâhları fabrikanın en serin bölümü ya hoş, Seyit yine de terliyor. Canı sıkın, biraz da hasta bu günlerde.

Soğutma fırınlarının bir ucu ulaşıyor Seyit'in çalıştığı bölüme. Meydancılar, soğuk - kesmeciler, taşıyıcılar iş görür bu bölümde. Yan tarafta paketleyiciler var. Yazın iyi olur buralar. Öbür yanlar cayır cayır yanarken, burası püfür püfür eser. Gel gör ki, kışın katlanılmaz olur. Soğuk mu soğuktur her yan. Çalışanlar zağar gibi titreşir. Elleri, ayakları huz keser.

Seyit daha önce ateşin karşısında çalışıyordu. Soğutma fırınlarının öteki ucunda. Duruşmalardan sonra, beraet edip serbest bırakılınca bu bölüme verdiler. İki aydan fazla zaman işten uzak kalmıştı; yerini, tezgâhı yadırgadı ilk günlerde. Sonra alıştı. Alıştı ya, sıkılıyor bir yandan da. Duruşmalardan önce, ayaklı - kulplu bardak fırınlarındaydı. Çalışmadığı yer kalmadı bu fabrikada zati. Meydancılıkla başladı işe. Sonra madenci oldu. Derken fiskacılığa geçti. Günde sekiz saat süreyle ayak, taban, kulp takanların fiskacılığını yaptı. Korlaşmış camı görmeyi seviyordu. O korlaşmış camdan bir tutam alıp, ateşi bardak - çanak biçimine sokan, büyücüye benzer hünerli ustalarına veriyordu, dur durak bilmeden. Gelgelelim fırınlar kebab ediyordu insanı. Fırının ön tarafta 1100, arkada 1400 dereceye varan kavurucu sığına dayanmak değme babayiğitin harcı değildir. Hele yazın hepsi çırpıplak, üstlerinde bir donla çalışabilirler ancak. Fırının kıpkızıl ağızı tam mide hizasındadır çalışanların. Közleşmiş camın sığağı, canavar soluğu gibi vurur midelere. Arada soğuk Coca - Cola'yı boşalttırmıydı mideye, ateşe su dökülmüş gibi cozz diye söner içinin harı. Ama çok geçmez mide illetine yakalanırsın. İlet bir olsa yine iyi. Yavaş yavaş her yanın elden gider. Sen ciğer illetini üflemedicilere sor. Seyit üflemedi olarak da çalıştı yıllarca. Nerelerde çalışmadı ki? Pres kalıpcılığı yaptı, sonra şiller kalıpcılığı. Kulpculuk, ayakcılık, tabancılık. Hepsinin altından kalktı. İkinci kalfa, birinci kalfa, sonunda usta oldu. Bütün bu işler hep fırının kıyısındaki işlerdi. İster bir adım, ister on adım uzağında olsun. O cehennem sığağıyla, o boğucu buharla içli dışlı oldu yıllar yılı. Yine de çok bağlıdır fırın yanına. Cam orada doğar, orada biçimlenir. Günde 3000 bardak ya da şişe yapar da doğum hızını kesmez akortçular.

Yemek arasında Murat ustayla Seyit yanyana oturduklar. Lokmaları yalamadan yuttular. Ara yalnızca yarım saat. Tezelden bitirip yemeği kapı önüne çıkıp soluklanacaklar. Bahçe duvarının dibine çömeldiler. Birer sigara tütürdüler. Güneş çekilmiş, tek tük ışıklar yanmıştı. Bir-

kaç saat sonra ikinci vardiya işi bırakacak, üçüncü vardiya devir teslim alacaktı. Seyit kestirmeden girdi söze:

— Murat usta yahu, beni ne zaman vereceksiniz birinci vardiya?

— Nesi varmış ikinci vardiyanın? Sabahın köründe yola düşmüyorsun hiç olmazsa. Otur oturduğun yerde.

— Yok, diyeceğim başka. Serbest biçim camda çalışmak istiyorum. Burası bana göre değil.

— Biliyorum oğul. Biliyorum ya, daha zamanı gelmedi. Dur hele, sabret. Hele şu ay geçsin. Biraz unutsunlar olanları, işler biraz daha tavsasın. Büyük sözü dinle. Bugünlerde kıpırdanıp da kendini hatırlatma onlara.

— Hatırlatmak ne gerek? Unuttukları yok ki. Göz açtırdıkları var mı hiç? Devrimci Sendika'ya girdiğimden bu yana uğraşır dururlar benimle.

— Eh, orası öyle. Öyle ya, dek durmuyorsun sen de. Her patırının içinde sen, her şeyde başı çeken sen, her derdin ardından çıkan sen. Herifler mimledi seni. Elbette göz açtırmazlar. Şu son durum da tuz biber ekti üstüne. Sana ettikleri bu kadarla kalırsa yine iyi.

— Yapma be Murat usta, sen gitgide kocuyorsun. Hani utanmasan patronları öveceksin bana, nerdeyse.

— Öyle deme be evlât. Kocuyorum ya, içimin ateşi küllenmiyor hiç. Benim istediğim, hiç birinizin kılına zarar gelmemesi. Sen boyda bir oğul gömdüm ben. İş kazasında gitti aslan gibi delikanlı. Seni oğlumla bir tutarım. Neyse, diyeceğim şu ki, bak öbür fabrikalara, yığın yığın attılar işçileri. Sen otur kalk da seni atmadıklarına, ya da yeni baştan temizlikçi, bilemedin meydancı yapmadıklarına şükret. Tezgâhin kapandı derlerdi, işte bu kadar. Eloğlundu bahana mı yok?

— Yoo, o kadar kolay değil. Benim arkamda Sendika var, yetim değilim ben. Hakkımı aramayı bilirim.

— Büyük konuşma. Herkesin arkasında Sendika var. Hepimiz ordayız ya, isteseler daha beterini de yaparlardı, ben bunu derim. Senin Sendikan da sökmezdi, hiç bi şeyin de.

— Denesinler hele, söküp sökmeyeceği o zaman belli olur. Biz yalnız değiliz usta, biz milyonlarcayız. İşler artık senin günlerindeki gibi değil. Geçti onlar, bir daha da geri gelmez. Bak millet ayılıyor. Hakkını söke söke alıyor. Alacak da. Sen şimdi onu bunu bırak da beni ne zaman aktaracaksınız serbest cama, onu söyle?

— Seni fırın çekiyor anlaşılan. Duramadın serin yerde. Eh, doğru, önümüz kış. Çekilmez senin tezgâhin orası. Karın da akşamları yo-

İunu bekler. Seni gidi hergele seni. Üzme canını, bir yolunu buluruz inşallah.

Kalkıp yürürler. Yarım saatlik ara bitmek üzeredir. Ak sağlı, otuz yılın cam işçisi, ustabaşı Murat gülümseyerek mırıldanır:

—Eh, sıçmadığın ocak başı bir ora kalmıştı, onu da yakında haklarsın.

Makineler büyük bir uğultuyla çalışmaya başlar. Silindir biçimi, harman yeri kadar ocakların çevresine sıralanmış fırın ağızlarından cehennem solumaktadır. Önlerine dizilmiş üflemeciler, fıskacılar, madenciler ellerindeki çubuklarla fırınlardan kıpkızıl erimiş camı alır, madenlere bularlar. Üflemeciler bir solukta camı şişirir, çubukları şöyle bir çevirip sallar, balonlaşmış camı biçimlendirir, önlerindeki şiller kalıplarına yerleştirirler. Şillerciler kalıpları sıkıştırır, meydancılar kalıplarını camları, ayak, taban, kulp takanlara sırasıyla taşır, fıskacılar çubuklarındaki korlanmış camı aynı kişilere iletirler. Bitmiş olan işler, soğutma fırınının sıcak ucuna götürülüp dizilir. Ve yüzlerce insan, şaşmaz bir tempoyla, durup dinlenmeden eğilir, doğrulur, üfler, biçimlendirir, vapiştirir, taşır, gider, gelir.. Ter içindeki yüzlerine, gövdelerine korun ışığı yansır, tutuşur.

Seyit fabrikada ilk çalışmaya başladığı sıra, en tutulduğu şey, bu çember fırınların çevresini saran işçiler, bir de şişe yapan otomatik dev gibi makine olmuştur. Bu iki çarpıcı görüntü beynine çakıldı kaldı. Hiç de çıkmayacak. Ne heybetli, ne akıllı - becerikli kapkara bir makineydi o! Yüzlerce eli, ayağı vardı sanki. Fırınlar ve önündekiler de bir bütündü. Tıpkı o çok ayaklı, elli, heybetli makine gibi. Fazladan canı, kafası, yüreği de vardı.

İşin buralardan sonrası daha kolaydı. Soğuk ya da sıcak - kesme, oyma - kesme, nakış, boyalı nakış, çıkarma - yapıştırma, paketleme. Herbirinin zor yanı var ya, yine de öbürlerinden kolay. Hele bir Türk nakışları bölümü vardı ki insanın içi açılır, kafası dinlenir seyrederken. Dizilmişler çiçek gibi genç kızlar, ellerinde fırçalarla, renk renk, nakış dökerler tabaklara, bardaklara, vazolara. İğneyle kuyu kazarcasına. Seyit'in karısı da orada çalışırdı eskiden. Oğlan doğunca işten ayrıldı. Eninde sonunda girecek işe yeniden. Hele oğlan biraz büyüsün de.

Bir de fırının gerisindekiler var. Fırınları yakanlar, ham maddeyi karanlar, madenleri hazırlayanlar. Seyit bu işlere hiç bulaşmazdı, ama izledi bir bir, ögile paydoslarında. Böylece en baştakinden en sondakine kadar 20 - 25 kişinin elinden çıkan bir bardağın, bir şişenin, bir idare lâmbası şişesinin, ya da bir sürahinin, bir kül tablasının yapı-

mını tüm olarak öğrendi. Bir ayaklı bardak, sırf fırınların önünde 7-8 elden geçirdi.

Seyit bir ara sıcak - kesmede çalışıyordu. Yabancı ülkelere gönderilmek üzere ısmarlanmış malların yapımı başladı o günlerde. Bir yanında «Have Fun», öbür yanında «New Orleans» yazılı iri bardakların ağzını ısıtıp kesiyor, bir ucunu büküp oluklu gaga yapıyor, sürahiyi andıran bir biçim veriyordu binlercesine, gün boyu. O yabancı ülkelerdeki hanımlarla beyler, ağızlarına buz parçaları değmeden içkilerini içebilsinler diyeydi bu gagalar. Gün boyu, bitişikten, süsleme bölümündeki oyma nakışçıların tezgâhlarından acı çığlıklar, iniltiler yükseliyordu; taşlar, taşları çeviren kayışlar döndükçe. Yaptığı iş ağırlığına gidiyordu Seyit'in. Ancak bir hafta dayanabildi. Hele oyma nakışçıların ustabaşısı Veyisi usta gözlüklerinin arkasındaki o durgun gözleri, alaycı gülümsemesiyle, elindeki üstü oyma nakışlı küçük bir bardağı gösterip, «Biliyor musun, bunları kâğıt bardak gibi bir kez kullanıp atıyorlarmış.» dediğinde, anasına sövülmüş gibi geldi Seyit'e. Ne yaptı, etti, birkaç gün sonra kesme kristal bölümüne kapağı atıp, avize parçaları yontmaya koyuldu. Hemen yanbaşımda çalışan renkli cam bölümünü izlemek de kolaylaşmış oluyordu böylece.

Seyit sonuncu bardağı taşa tutup bıraktığında saat 22 idi. Oğlu da karısı da uyuyor olacaktı eve vardığında. Karısı uyanırdı ama oğlanın gülücüklerini görmek, yarım yarım konuşmasını duymak için sabahı beklemek gerek. Tam iki ay burnunda tütmişti o gülücükler, içerdeyken.

TÜSTAV

YEDİ

Ayak parmaklarının üstünde yükselerek rafa ulaşmaya çabılıyor Seyit. Anası bardakları yıkayıp başaşağı kapatmış. Tesbih dizer gibi dizili duruyorlar. Bir tanesine erişebilse, içine gazoz doldurup içecek. 2 numaranın verdiği bahşişle almıştır gazozu. Nerden geçirdiyse eline, bir de ince kamışı var. Bardağa fışkırdayan gazozu boşaltacak, kurulacak bir köşeye, 6 numaranın çocuklarından gördüğü gibi daldıracak kamışı içine, fokurdata fokurdata içecek. Öylesine keyifli ki içi içine sığmıyor. Tam yapıyor ki bardağa, nasıl oluyor bilinmez, dengesini yitiriyor. Bardak da fırlıyor bir yana, şişe de. Kopan şangırtıyla yüreği de duruveriyor sanki Seyit'in. Kapaklandığı yerde taş kesilip kalıyor. Anasının hışımlı sesi parlayıveriyor bitişik kömürlükten. «Kızıl kurt, gözü büzülesi, ne kırdın yine? Uyy, kül başıma. Ben siye para mura yetiştiremiyem itin enikleri. Ule sakar, sen bizim iki yakamızı kavuşturmayacan bi araya. Adın bataa!» Seyit soluğunu tutuyor. Ana-

srı, eli yüzü kömür içinde, barut gibi giriyor içeri. Yerde, cam kırıkları arasında büzülmüş arık oğlunu görür görmez kolu kanadı düşüyor. «Kalk ule, kalk da kırıkları topla. Eli işe yakışmaz salak. Hakedememişen değil mi bi gazozu içmeyi Bardaktan gazoz içmek şeyin ne-yine? Eşşeyin yemediyi ot başıyı ağrıtır. Kalk hadin, ağlayıp duracayına topla camları!»

Alçak boylu, çalı gibi kara kuru bir kadındır anası. Çıkkı elmacık kemikleri üstüne gür kara kirpiklerinin gölgesi düşer. Ağzının iki yanından yorgun iki çizgi uzanır çenesine. Sessizce iş görür, eline ayağına çabuktur. Güneydoğudan bir yerlerdendir.

«Bi bok değil ya kırılan, üç kuruşluk şey ya, olmayınca neyleyecen? Zor kazanıyık parayı, zor. Kazandıyının hepisiyi de harcarsan, yarın iki elin böyründe kalır. Siz pek yoksulluk görmediyiz. Bizim oralarda öreceydin yoksulluyu. İçecek su bilem bulunmazdı. Kurt kaynardı kuyularda. Toprayın yok mu, davar kadar da kıymatın yoktur. Büyük kuyular vardı ya, ağalarındı. Başında silâhli adamları beklerdi. Yaklaşacak olsa it gibi vururlardı kişiyi, aman vermezlerdi. El kapısında ırgat dururduk. Nerde iş varsa oraya giderdik. Çapa olsun, ekin biçme olsun, sap devşirme, odun yarma, tarlayı sürme, belleme olsun. Her bi işi yapardık, azgın güneşin altında, boğaz tokluyuna. Avara ayının ortası geldimiydin gemkleri kurardık. Başlardık kilim dokumaya. Güz boyu, kış boyu kilim dokurduk. Baharda tüccar gelir, kilimlerimizi alır giderdi. Dört arşınlık kilime elli lira verirdi, yüreyine kızzıl kurt düşesi. Kime yetsin, neye yetsin elli lira. Bi kez ağanın biri kocaanamın kilimlerine iki karış toprak verirdiydi ya, çarık gibi toprak, üstünde çakır dikeninden gayrı şey bitmez, işle işleyebilirsen. Eh, zorda kalınca canımızı dişimize taktık, sürdük, ektik. Ekinler yeşerip tam boy atmıştı ki içiye sığır salmışlar, çekirge gibi sömürüp atmış ekini. Ağanın malları, ne denir? Sığırta maca söylenecek oldukduk da, «Öküzler biye mi akıl danıştı da girdi ekine sankim?» diye dikleniverdi. Sen ne ciliksin, ne demeye çevirmedin sürüyün başıyı deyemedik. Büyük kapılan oğraşılmaz. Hak sende bilem olsa, yoksulsan hökmün okunmaz. Yine kaldık üçbeş koyunla keçiyin yünüye, kilim dokumaya. Baban kattı davarı önüye, yazıyın yüzünde bi ot bula ki yedire, dolaş ha dolaş. Artık ırgatlık ta da ekmek yoktu. Ağalar motor almışlardı hep. ırgat kime gerek? Yüz ırgatın yeri tutar bi motor. Baharda tüccar geldiğinde «Bak —dedik— kırılıyık aklıktan. Elli liraya vermeyik gayrı kilimleri. Yıllardır siye satarık dokuduklarımızı; emeyimiz hep seyin. Bey kişisin, varlıklı kişisin, gör halımızı. Her bişiyler gün günden pahalaniye de bu zıkkım kilimler ne demeye hep elli lira ediyer? Bunden gerisi siye kalmış, eliyi koy yüreyine, ver hakçasını.» Eliyi yüre-

yine değil de ensesine koydu, şöyle bi kaşdı o dürüm dürüm ensesi-
yi, sonra göbeyini gere gere «Siz bilirsiziz —dedi— işte size helâlin-
dan ellişer lira kilim başıya. Benden bu kadar. Canıyız çekerse verin,
çekmezse deyhâ yoluyuz açık olsun.» Dilimiz damayımıza yapışverdi.
«Amanın etme, eyleme, çoluk çocuk sapır sapır dökülür, kışı çıkara-
mayık bu paraylan.» Ne dedikse fayda yok. N'olacak, köpeksiz köy
bulmuş, çomaksız dolaşıye elin onmayasıca herifi. Naçâr kırdık boy-
rumuzu, verdik kilimleri sonunda. Emme bu da son oldu. Yoo, bu iş
böyle gitmez dedik. Kapattık gemkleri, ördük evlerimizin kapıları,
pencereleriye kerpiçle. Düştük yollara, geldik buralara. İş aradık aylar-
ca. Bizim çevreden bizden önce göçüp de iş bulanlara denk gelenler
konuk oldular. İş bulana dek. Tanıdıyı, bildiyi olmayanlar açıkta yatıp
kalktı. Kimimiz kapıcılıya, kimimiz yapı işine girdi. Şimdi derler ki son
gelenler, bizim oralarda heç kilim dokuyan kalmamış. Koca göbekli tüc-
car kimden alıye ola ki kilimleriye şimdilerde? Bizim dokuduyumuz ki-
limleri kimseler dokuyamazdı. Boyanın hasıyı yapmayı bize sor sen.
Boya has olmazsa, yıkadınmıydı renkleri birbiriye vurur kilimin. Şöyle
canalan bi pembe mi tutturacaksın, koy boyanın içine şeker, tütün,
tuz, kaynat bi güzel, bak ne pembe olur. Yeşilin en hası kuşburnu ko-
ruğuyulan kaynatılınca çıkar. Alın yakışıyı geyik dikeniylen şaptır. Sa-
rıya da şap katarsın, maviye tuz. Bunları bi biz bilirik, ölçüsüyü, tar-
tısıyı, neyiye. Şimdikiler ne bilsin? Şehir yerinde kilim çok para edi-
ye, yenilerde öyrendik ya, ne fayda, Gemkleri kapattık bi kez. Oğul,
oğul, akıllı oğul, bi zanaat öyren, işe yara. İşe yaramayan kişiyi kim
ne etsin? Bunu böylecene belle. Emme, para etmeyen değil, para eden
zanaat öyren. Öyren de kendiyi kurtar bu bodrumdan, bu çukurdan.»

Seyit bütün cam kırıklarını faraşın içine topladı. Bir kırıntı bile
bırakmadı yerlerde. Faraşı boşaltmak için apartmanın arkasında çöp
bidonunun durduğu yere çıktı. 2 numaranın diktiği çiçekler açmıştı.
Kokuları yayılıyordu. Çiçeklerin arasına 2 numaranın tekir kedisi yat-
mış, gözleri keyifle süzölmüş, yalanıyordu. Bahar güneşi toprağı ısıt-
maktadır artık. Yarından sonra kalorifer yanmayacak. Anası artık ak
başörtüsü, arınmış yüzüyle dolaşacak. Faraşı yere bıraktı, bidonun
kapağını zorlukla açtı. Faraşı almak için eğildiğinde masmavi bir ışık
gözünü aldı. Kırılma şişenin dibi, kenarları çentikli bir yuvarlak olarak
faraşın ortasında duruyordu. Ve camın kırıldığı yerlerde mavilerin en
güzeli ışık saçıyordu. Seyit yuvarlağı eline aldı, evirdi, çevirdi. «Bu
güzel maviyi yapmak için, içine tuz mu koydular acep?» diye düşündü.

Apartmanın arkasındaki bahçe, 2 numara taşınmadan önce, çörün çöpün atıldığı, toprağı kerpiçleşmiş bir ufak arsa artığıydı. 2 numara taşınır taşınmaz ilk iş çöpleri temizledi, kazık kesmiş toprağı çapaladı, kesekleri un ufak etti. Oturdu bir bir taşlarını ayıkladı. Sonra kenarlara dizi dizi hercai menekşe, şebboy, hanım düğmesi, kına kına, horoz ibiği, sardunya fideleri dikti. Ortadaki boşluğu evlek evlek ayırdı; maydanoz, dereotu, nane, yeşil soğan, kırmızı turp ekti. Derken bir küçük kümes geldi bir köşeye kondu. İçinde iki tavuk, bir horoz. 2 numaranın kedisi Menevşe, köpeği Canım hiç yadırgamadılar yeni yoldaşlarını. Hemencecik içli dışlı bir takım oluverdiler. 2 numaranın ev işi görürken, bahçeyi sularken ağzından düşürmediği kıvrak Ege türkülerine hayvanların mutlu sesleri karışır oldu. Böylece, bahçesiyle, hayvanlarıyla, sokakta bir eşi daha olmayan bir yaşam kuruluverdi Şafak apartmanının 2 numarasında. Pencerelerdeki tiril tiril beyaz patiska perdeleri rüzgâr havalandırıyor; el dokuması sedirler, lavanta çiçeği kokulu örtüleriyle, naylon çiçekleri, tenteneli bardak ahtıkları, içlerneli köşe yastıklarıyla iki göz odalı tertemiz bir kasaba evi yansyordu. Duvarlarda bir iki tane camlanmış kalabalık aile fotoğrafı vardı. Bir de eğninde parlak, uzun etekli bir giysiyle, üstünde bir saksı çiçek duran, üç bacaklı yüksek bir sehpa dayamış, işaret parmağı şakağında, ayaklarını da yere çaprazlama basmış genç bir taşralı kızın resmi.

«Asmam çardaktan,

Suyu bardaktan

Bi yol da öpeyim kocman kız

İlman yanaktan oy, ilman yanaktan.»

Kapının zilini duyunca 2 numara türküyü keser. «Sen misin yavrucuğum? Gel bakiim benim güzel oğlum.» 2 numara Seyit'in tek sığınağıdır. 2 numara da yalnız yaşayan hanımlardandır. 30 - 35 yaşlarında, sıcacık, kıpır kıpır yaşam dolu. Kederlenip durgunlaştığı da olur ara sıra. Seyit'i tutar, göğsüne bastırır, içini çeker bazı bazı. «Senin gibi bir oğlum olsun isterdim —diye mırıldanır— kim derdi işlerin böyle olacağını. Alın yazısı, ne yaparsın.» Çarçabuk toparlanırlar. Bir fiske vurur Seyit'in burnuna, gülüverir. «Sen yaksın ya aslan gibi, yeter işte.» —Bir de her cumartesi, pazar gelen yakışıklık bahriye asubayı vardır.— Getirir eline kâğıtlı bir şeker tutuşturur Seyit'in. «Şurada otur uslu uslu, ben hayvanların yemini vereyim. Menevşe, Menevşe gel pisi pisi, gel güzel kızım. Canım, neredesin oğlum? Geh bili bili, al bakalım koca oğlan.» Koca oğlan kızıl kanatlarını çırpar,

boynunun tüylerini kabartır, çalıklı çalıklı öter hanımını görünce. İri iri adımlarla, arkasında iki tavuğu, kümesin telinin kıyısına gelir.

2 numaranın bahçesinin bir yanı kafesli telle ayrılır bitişik apartmanın artık arsasından. Öbür yanında ise bir duvar yükselir. Bitişik apartmanın arkaya bakan en alt katında çoluklu çocuklu bir aile oturur. Evin babası, sabah sekizde çıkar, akşamları cebinde katlanmış Hürriyet gazetesi, surat bir karış gelir eve. Kıssa içeriye, yazsa arka bahçeye açılır - kapanır masa kurulur. Akşamcıdır. Saatini sektirmez. Eve geldikten az sonra, ayağında çizgili pijama pantolonu, üstünde atlet fanila, bahçeye çıkar. Kıllı, iri kıyım bir adamdır. Karısı sünepe, pısmış biri. Genç yaşında çocuğa boğulup kalmış, zorba bir kocanın yanında ezilmiş. Gölge gibi içeri dışarı kayarak sofrayı düzer. Bol sarımsaklı cacık, çoban salatası, patlıcan kızartması, bir de acı sivri biber. Dilimlenmiş ekmekleri rakı şişesinin yanına koyar. Taksitle aldıkları ve borcu bir türlü ödenip bitirilemeyen buzdolabından çıkardığı buzları atar su bardağının içine. Baba, lokmalarını ağır ağır çiğneyerek, kafasını sallayıp bilinmedik biriyle içinden konuşarak, suratı kararmış ve sarımsaklı geyirmelerle oturur masanın başında. Çocuklar koku almış kedi yavruları gibi dolanırlar masanın çevresinde. Anneleri mutfakta işini bitirip, elini solmuş basma önlüğüne kurulaşınca gelir, onları da yerleştirir masaya birer birer. Kendi de bir köşeye ilişir. Çocukların tabağına menemen koyar, ya da kıymalı ayşekadın fasulyası. Çöp ve döküntü çindedir bahçe. Sinekler üşüşmüştür atıntılara ve de sofraya. Bu mezbelenin ortasında oturmakta hiç bir sakınca görmezler besbelli. Baba arada bir kaçamak bakışlar atar bitişik bahçeye. Bitişik bahçenin tüm çiçeklerle hayvanların yüzünü güldüren renkli, canlı hanımına. Kadehlerin sayısı artıkça da bakar ve homurdanır.

DOKUZ

Seyit, evlerine giden yokuşu bir solukta çıktı. Mahallenin her yanı yokuş zati. Bir tepeye serpiştirilmiş evler, yol - iz arama. Oğlunu hasta hasta koyup işe gitmişti sabahleyin. Gün boyu aklı ondaydı. Ne yaptığını bilmiyordu fabrikada. Kulağı hep paydos zilinde. Eve varmadan önce bakkala uğrayıp ekmek ve öteberi alacak. Koltuğunun altında ekmeğiyle, kapıyı çaldığında karısı güler yüzle açar her akşam, kapının içinde pembe, yumuşak ve utangaç bekler. İnşallah bu akşam da öyle olur. Sabah ağlar bırakmıştı karısını. Oğlan ateşler içindeydi. Ateşi düşmemişse, yarın fabrikadan izin alır, sigorta hastanesine götürürdü.

Bakkala yaklaştığında içine bir sıkıntıdır bastı. Bu ay başında he-

sabı temizleyememişti. Kış bastıracaktı yakında. Kışlık odunu alıp bir yana koymuştu. Sonra pahaladır, hiç alamazdı. Yağmurlar başlayınca da ıslanır, ağır çeker odunlar. İyisi mi şimdiden alacaksın. Alacaksın ama bakkal borcunu nasıl ödeyeceksin? Bakkalın suratı asıldıkça asılıyordu. «Eee, Seyit usta, ne zaman göreceksin şu bizim hesabı? Malûm ya esnaf kişiyiz. Mal almak için bize de para lâzım. Elhamdülillâh geçinecek kadar dünyalığımız var, ama ticaret bu, aksatmaya gelmez, işi sağlam tutmalı.. Kaç yıllık komşusun, namuslu adam-sındır, sana güvenirim ama, böyle giderse hesabı kesmek zorunda kalırım. Malûm ya...» Seyit ancak «Üzme canını, bir kolayına bakarız.» diyebildi. Kapıya yöneldi. Hay Allah yahu, ne zaman bu herifi görse, anasının evinin bitişiğindeki alt katın kiracısı geliyor aklına. Kapının ağzında durdu, kulağını kaşdı, buruşturulmuş bir yüzle geri döndü. «Bir ekmeğe isteyecektim, biraz da helva. Bir paket de cigara.» Bakkal asık suratıyla, tek kelime etmeksizin istediklerini uzattı.

(Sürecek)

SOYUT / Aylık Edebiyat Dergisi / 1 Eylül 1972 / Yeni Dizgi:
50 / Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni: Halil İbrahim Bahar / Bu Sayıyı
Hazırlayan ve Teknik Sorumlu: Mehmet Günel / Yönetim Yeri: An-
kara C. Ankara Hanı Kat 4 No: 44 - Sirkeci, İstanbul.

Havale ve Yazışma Adresi: Halil İbrahim Bahar / Mithatpaşa Cad.
19/3 - Beyazıt, İstanbul / Sayısı 5, Yıllık Abonesi 60 lira / Dizgi:
Güryay, Baskı: Divan Matbaası — İstanbul.

TÜRK KÜLTÜR DÜNYASINA AÇILAN PENCERE

Tarih • Genel Kültür
Roman • Çocuk Kitapları
Türk Klāsikleri
Dünya Klāsikleri
Sanat Kitapları
Milliyet'ten Seçmeler
dizileri ile

Milliyet

YAYINLARI

**kitaplığınız
için eşsiz bir
hazinedir**

55

hepimiz kardeş
olacağız

j.m.simmel

55

e yayınları
25 LİRA

CAKAL

e yayınları

okumadınız mı??!

FREDERICK FORSYTH

DEHŞETENGİZ

v.lestonne 25 LİRA
roman e yayınları

TÜSTAV

SONSUZ TOPRAKLAR

JORGE AMADO

Türkçesi: Orhan SUDA

- ★ Çağımızın en büyük yazarlarından Amado'nun dev romanı.
- ★ Brezilyalı toprak emekçilerinin ölümsüz destanı.
- ★ 43 dile çevrilen ve bütün dünyada 5 milyon satan gerçek bir roman.
- ★ Dünyanın en ünlü eleştirmenlerinin «büyük bir olay» dedikleri eser.

YAR Yayınları

Ticarethane Çıkmaızı, Bozkurt Han 25/1

Cağaloğlu - İstanbul

Üç aylık

FELSEFE DERGİSİ

Birinci sayısı

Ekimde çıkıyor.

Yıllık abonesi 40 lira

Afşar Timuçin

P.K.: 1331

Sirkeci - İstanbul

**YUSUF ZİYA
BAHADINLI**

**GÜLLÜCEYİ
SEL ALDI**

(Roman)

12,5 Lira

**MÜR YAYINEVİ:
P.K. 1222 - İstanbul**

SINAN YAYINLARI
ANIKARA CADDESİ
GÜNCER HAN 45/15
P.K. 740 - İSTANBUL
TELEFON: 27 40 60

MAX FRISCH

ÇARPIK SEVDA

(HOMO FABER)

Max Frisch, bu ünlü romanında, insanı ve insan hayatını bir teknikçinin gözüyle gören, daha doğrusu, insanı, insanî yanlarından soyutlayarak, alet yapan bir makina yerine koyan zamanımıza has bir insan tipinin ne kadar yayıldığını olaylar ve rastlantılar içinde ispatlamaktadır.

15 Lira

SINAN YAYINLARI: P.K. 740 - İSTANBUL

TÜSTAV

HAYAT ECZA DEPOSU KOLL. ŞTİ.

**SİRKECİ NÖBETHANE, DARUSSAA-
DE CAD, NO. 7 KAT 2 - İSTANBUL**

Tel : 22 86 37 - 22 64 61

çağın
preparatı

ENCEFPHABOL

beyin
dokusunun
spesifik
gücünü
artırır.

E.MERCK

AKSU

TÜSTAV
Laboratuvarı

**İlaç Sanayii ve Ticaret
Limited Şirketi**

Çemberlitaş, Peykane Sokak No. 29

Istanbul - Türkiye

TEL: 27 18 27

BİLÖMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN

TÜRKİYE BANKASI

hizmetinizdedir

Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CARİ HESAPLAR ● HAVALİ ● TİCARİ SENETLER ● KREDİ MEKTUPLARI
● KEFALET MEKTUPLARI ● DÖVİZ ALIM VE SATIMI ● SEYAHAT
ÇEKLERİ ● İTHALÂT AKREDİTİFLERİ ● KİRALIK KASALAR ● v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR

Florürlü diş macunu

diş minelerini sertleştirir,
çürümeleri önler !

MATERYALİST FELSEFE
SÖZLÜĞÜ

Fiyatı 50 lira

SOSYAL YAYINLAR

TÜSTAV

demir

İNŞAAT SANAYİİ KOLL.ŞTİ.

**saadetinizin
anahtarını
sunar**

**6000
resmî
parselli,
müstakil
tapulu
ve çaplı
anadolu
sitesi
arsaları**

MUMHANE CADDESİ
DENİZ HAN KAT 1
KARAKÖY — İSTANBUL
TELEFON: 44 32 67